

הישיבה הארבעים של הכנסת השביעית

יום שני, י' אדר א' תש"ל (16 פברואר 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. העלאת זכרו של לוי אשכול ז"ל במלאת שנה לפטירתו

בקבלו את הדין לא זו בלבד שקיים את נאמנותו לדרכו, אלא אף שירת שירות, אשר קשה לשענר ערכו, את הדמוקרטיה הצעירה ואת ארחות חייו של הממשל בתוכה.

כי הוא נקרא לתפקידו כשהתהליך של חילופי משמ" דות בראשות הממשל עוד טרם נצרך בכור הנסיון והמסורת, עוד היו הדפוסים למעבר רופסים ורכים. וכשנפלה ההכרעה הבטיח למדינה את הריצפות הגאותה והמכובדת בהעברת השלטון ממשמרת למשמרת.

לוי אשכול הגיע לפסגת חייו בתקופה של בין- השמשות; תקופה אחת גדולה ומהפכנית שקעה בדמ" דומיה, ותקופה חדשה, ששחרה טרם הפציע, והיא נר" אתה רק בראשוני והרוריה, הסתמנה באופק מרחוק.

הוא לא ידע עוד מה צופן לו העתיד בתפקידו כבד האחריות. הימים היו ימי רגיעה יחסית. אולם הוא חש באינטואיציה העמוקה שלו בסכנות ובמשברים הצפויים לנו, והוא הרגיש כי התפקיד העיקרי שלפניו הוא הישול כוח המגן וההרתעה של המדינה. והוא נחלץ לתפקיד הזה בכל להטו, בכל התמדתו, בכל כשרונו לדרדק בקטנות כבגדולות. עליו אמר הרמטכ"ל של מלחמת ששת הימים, כי הוא היה ראש צוות ואחד מן הצוות באותו זמן.

אף דבר זה מאפיין את אישיותו של לוי אשכול, שלא היה מתענוו שלא כדיו, אך לא היה מתנשא. הוא ראה את עצמו בכל תפקיד שנשא בו ראשון בין שווים.

הוא היה שייך לאותו גוע אדם מבורך, שהשליחות היא חייו וחיינו הם כולם רק שליחות. הוא ידע להצמיח מפעל מן הסלע ומן השממה, וצמח יחד אתם. לא היה לו משלו אלא מה שהיה בשליחותו; כי את גודלו קשה, ללא חציצה, בגודל השליחות.

היו לו לאשכול, חס"ה הלב וצמא"ה החיים, הרבה אה" בות. הוא אהב בראש וראשונה את האדם, האדם כמות שהוא, הוא אהב את היהודי, גם את הגר בתוכנו, הוא אהב את הילד, הוא אהב את האדמה, הוא אהב את המים, הוא אהב את העם בארץ ובתפוצות, הוא אהב את הבניין ואת היצירה, והוא עצמו - כולו לשירותם.

הוא היה מאחרוני העלייה השנייה, אך עוד זכה להיאחו בכנף בגדה ולהיות אחד ממנה, כי אף הוא קורץ מאותו חומר מופלא שממנו קורצו בני העלייה השנייה, אותה עלייה כמעט משיחית, שהעמיסה על כתפיה כל כובד העול של גורלנו בארץ הזאת, מבלי להירטע מפני כל קרבן ומבלי לזוז אף בנימה מן הקו שהיה נטווי לפניה, אחד ואין אחר.

הי"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

מוזכר הכנסת ת. ליאור:
כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מקדמים את פני הנשיא בקימה)

הי"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, כבר מלאה שנה מאז הסתלק מאתנו ראש ממשלת ישראל, לוי אשכול, יהי זכרו ברוך.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של ראש הממשלה לשעבר לוי אשכול ז"ל)

לוי אשכול ז"ל הגיע אל התפקיד המרכזי במדינה, אל שיא האחריות הלאומית ואל פסגת חייו הוא, לא בקפיצת דרך, לא באקראי, לא בסערת מאבק וכיבוש. גם בתפקיד הזה, כבכל תפקידיו הרבים, לא זכה מן ההפקר.

כל דרך חייו היא דרך המעשה החלוצי, האחוז בחזון הגאולה הלאומית והחברתית, מעשה שהיה טבוע בחותם אישיותו הסוערת והנועז, מעשה שתבע ממנו יגיעה ללא ליאות, עקשנות מתמדת והיצמדות הדוקה למשימה וליעד.

דרך זו הוליכה אותו בעודו עלם צעיר מן הגולה אל המולדת, מן המעדר במושבה אל המחרשה בקבוצה, מן התחום התנועתי אל האחריות בתנועה הציונית, וממנה לקבלת עול מלכות, כשר התקלאות, כשר האוצר, עד אשר הגיע אל אשר הגיע, להיות ראש ממשלת ישראל.

אחד מחבריו הקרובים, שותף לו בבנייה של דגניה ב', אף הוא בן דור הנפילים, שמעון אגין ז"ל, אמר עליו בטרם הלך לעולמו: "אשכול לא חיפש כתר מנהיגות. אשכול, אשר צמח וגדל בתוכנו, נרתם לעול וקיבל עליו עול של תפקידים אשר הציבור בחר להטיל עליו, הוא נמנע משדות שחרשו אחרים. הוא הלך לאותם שבהם אחרים לא פעלו ובהם פעל ויצר משלו."

ואכן, חברים שהיו קרובים לו בתקופה שקדמה לבחירתו כראש הממשלה ידעו כמה טרחות טרח וחוזר וטרה, ובלבד שלא תוטל עליו המשימה הגורלית הזאת, כמה היסוסים ולבטים ליוו אותו עם קבלת ההכרעה. אך כשנפלה ההכרעה, קיבל את הדין, דין התנועה ודין הציבור, והלך לתפקידו הגדול כאשר הלך אחרי התלם הראשון בדגניה שלו, לחרוש ולזרוע, להאמין ולקוות כי יבורך העמל ויניב היבול.

יצא עם חבריו להקים את דגניה ב'. משם נקרא לעסוק במרכז החקלאי, בעליית היטלר לשלטון יצא בשליחות לגרמניה. הוא יזם את מפעל המים הגדול. היה במשך כל השנים מראשי ההגנה, ובמאבק עם השלטון המנדטורי ניצב בין ראשי הנאבקים.

ערב מלחמת העצמאות גוייס לעסוק בענייני בטחון. כשהוקמה המדינה ובאה העלייה ההמונית היה אבי ההתיישבות ההמונית. משם — למשרד החקלאות. במשך אחת-עשרה שנה נשא על כתפיו את משא הכלכלה. ב-1963 נעשה ראש הממשלה, אחראי לכלל מדיניותה של ישראל ולבטחונה. ליד הגה זה עמד עד יומו האחרון. בכל התקופה הזאת לא היה דבר בעל ערך שנגעה בארץ שלא היתה לאשכול יד בו.

לא רק שהיה לו חוש תפוס את העיקר ולעסוק בו, הוא בורך גם בכשרון להתאהב בעבודתו, להשקיע בה את כל יכולתו. ובראש וראשונה, לנושא אחד שמר אהבה. בכל גילולי המעשה — להתיישבות, אהבתו הראשונה. גם כשנעשה שר האוצר, ממונה על קופה ריקה דואג לצרכים המרובים, לא הסכים לוותר על מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, אולי משום שהוא חש שכאן השו"רש, כאן ההתלהבות, כאן היסוד למימוש זכותנו על הארץ.

אשכול לא היה איש התיכונן הפקדני, זוהי, האיטי. הוא תבע מאחרים, ובראש וראשונה מעצמו, עבודה נמרצת. את מקום התיכונן תפסו אצלו האינטואיציה והשכל הבריאי, שכיוונו אותו אל הדברים היסודיים ואל השאלות היסודיות. כך היה בכל תפקיד — כאיש ההתיישבות, כשר האוצר וכראש הממשלה.

אשכול, הבנאי הגדול, ידע כי דמותה של חברה ועצמתה של מדינה נקבעים בעיקר לפי איכותם של אנשיה. לכן דאג, בכל השנים שעמד ליד הגה הכלכלה הישראלית, להשקעתם של סכומי ענק בחינוך, לכל שלביו, לכן נאבק להבטחת דיוור אנושי לכל אדם, עולה וותיק; לכן דאג להבטחת עבודה לכל דורש, עבודה המבטאת את עובדיה; לכן פעל להעלאת רמת החיים לשכבות רבות. הוא ידע כי כל אלו הן השקעות בבטחון היקר ביותר שיש למדינה — באדם. שיקול זה נתקל מפעם לפעם בהתנגדותם של מי שעשו חשבון כלכלי נכון — אבל קצר טווח. הוא ראה בעיה זו בפרספקטיבה ארוכה יותר ונכונה יותר. היום, כשאנו סוקרים את עש-ריים ואחת השנים מקום המדינה ואת המאבק החמוץ על קיומנו, שאנו נתונים בו היום יותר מאשר אי-פעם, מתברר עד כמה צדק. במאבקנו זה, בכל הזירות, אנו מסתמכים בראש וראשונה על האדם — על האדם הלוחם, על האדם העובד, על האדם האזרחי, הרואה עצמו שותף בחיי המדינה, אחראי לה ולעתידה. בלי הבניין האיטי והשיטתי של חברת-אדם לא היתה החברה הישראלית עומדת במאבקה כפי שהיא עומדת — ועל כך ייזכר אשכול, מגדולי הבנאים.

הוא הרים מחיצות בתוך העם. רק לפני עשרים וחמש שנה היינו אוסף של עדות ושל עליות. כל אחת מהן חיתה בנפרד, בתוך עולם קטן וסגור. אשכול עשה להריסת המחיצות הללו. כמיישב הלך אל מחנות העולים והוציאם, כמעט בכוח, כמעט כפי שיכול היה להיראות כאזרחים, אל מרחבי הארץ, אל הכפרים החדשים, אל החיים החדשים של המדינה הנבנית.

עבודת אדמה לא היתה מהרגלי חייהם של העולים

הוא היה איש העם, וכאיש העם אהב להקשיב לרצונו לבו של העם, לכבד את כיסופיו ומאווייו. הוא דבק בדמוקרטיה, לא כאידיאה ערטילאית, אלא כביטוי לשותפות חיה ויוצרת בין העם לבין שליחיו. הוא אהב את הכנסת, ובכל עת שנקרא אליה, בא אליה בלב חפץ. הוא אהב את הוויכוחים והדיונים בכנסת, גם אם לעתים לא היו נעדרים קינטור ופגיעה. הוא ידע להשיב לוויכוחים ברוח טובה, בחוש ההומור המיוחד לו. לא היו אלה נאומים, היו אלה כעין דיאלוגים שבינו לבין החולקים עליו, דיאלוגים שלא היה בהם מרי-רוח ולא היתה בהם שנאה, דיאלוגים אשר העידו על כך שהוא יודע לכבד את יחידיו ואת יריביו כאחד.

תקופת כהונתו בתפקידו לא היתה נעדרת צללים פוגעים ומכאיבים. לא נחסכו ממנו יסורים של נשיאה בעול; לא קטן היה הכאב אשר פקד אותו בשעת מבחן ומשבר, אך כשם שידע את סוד השיחה המבורכת, בחנה, חכמתה, ועממיותה, כך ידע גם את גבורת השתיקה הקשה, המרה. ובחיוך, שריחף עליו גם כשהתענה ביסוריו, פקד את הטובות והרעות כאחת.

לא נמנה את תחנות חייו בדרך העולה אל ראש ההר. כל ישוב פורת, כל שדה מוריק, כל מקור מים חדש, כל מפעל יוצר — מספרים כבוד מעשיו וגדלם, כי כמעט ככולם היה לו חלק ביצירה, ביזמה ובשותפות.

לקראת הפגישה של ישראל עם גודלה, בימים הגדולים של ערב מלחמת ששת הימים, ידע לוי אשכול לחשל את האחדות הלאומית. קמה ממשלת הליכוד הלאומי, ולאחר שקמה — נתפנה לבנות יחד עם חבריו את אחת דותו של העם העובד בישראל, כי הוא ראה בו הכוח המרכזי והמכוון לעם ולמדינה, וידע כי חישול כוחו הוא גם ערובה לאחדות העם כולו.

זכה והכשיר את המדינה לקראת פגישתה עם סכנת החלול ועם תקוות הנצחון; זכה והיה לראש ממשלת הנצחון ולמנהיג העם בארץ ובתפוצות.

הוא היה עשיר-מעשים, אך עד יומו האחרון נשאר בו הרעב הגדול למעשים ולמעללים. הוא היה בשנות השבעים לחייו והוא עוד צמא-חיים כעלם הצעיר, אשר עלה לארץ לפני חמישים-וחמש שנה וכתב פרק מבורך ומפואר בתולדות ישראל, אשר שמו שלו יתנוסס עליו לדוד-דוד, שם של מנהיג, מורם מעם, שם של מורה דרך בעתות מבחן, שם של מופת ודוגמה לכל.

יהי זכרו ברוך ומבורך.

הי"ד ר. ברקת:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לדברי אזכרה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה. לפני שנה הלך מאתנו לוי אשכול ואנו חשים יום-יום עד כמה הוא חסר לנו. הוא חסד, משום שאשכול היה תמיד במרכז החיים, במרכז העשייה. בכל תקופה של פעילותו בארץ עסק בנושא העיקרי של חינוך. היה לו הכשרון המופלא לתפוס ולדעת מה חשוב היום — ולהקדיש לנושא זה את כוחו, מאמציו והכמתו. חוש זה עמד לו במשך חמישים-וחמש שנות חייו בארץ.

מיד כשבא לארץ — יצא לכיבוש העבודה. במלחמת העולם הראשונה התגייס לגדודים העבריים. כשבא השלום

— העלאת זכרו של לוי אשכול ז"ל במלאת שנה לפטירתו (מאיר, ברקת); מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת (ברקת, ליאור) —

הוא היה גם למופת איך לשאת בעול שנועשה כלפי מבלי להיחפך למר-גנפ.

היתה לו הזכות הגדולה להיות ראש הממשלה ושר הבטחון כאשר צה"ל התעצם והגיע לכוחו שאיפשר לנו את הנצחון של ששת הימים, וזכה לעמוד בראש הממשלה בתוך הימים הגדולים האלה.

חבריו הקרובים שזכו לעבוד במחיצתו במפעליו הרבים שומרים וישמרו לנצח את החברות הטובה והדמות המחנכת עלי-ידי מעשיו.

בכהונתו כראש-הממשלה הגיעו היחסים שלנו עם ארצות-הברית לדרגה שלא ידענוה קודם לכן. ידידות זו עמדה ועומדת לנו גם היום הזה.

כל מי שהיתה לו הזכות לחיות ולעבוד במחיצתו של אשכול יזכור בראש וראשונה את האדם, את האיש הבריא והשלם עם עצמו; אדם השש לעבודה ונהנה ממנה, וככל שהיא קשה יותר — כך נהנה יותר. כשראיתי אותו מסתער על העבודה כמוכיר מועצת פועלי תל-אביב, בימים קשים של חוסר עבודה, הבנתי שהוא נהנה מהאתגר, וכי ככל שהמאמץ גדול יותר, כך גדלים כוחותיו וכך גדלה כחלון.

הוא היה תערובת מופלאה של תלמיד חכם עם איש המעשה ואיש העם. הוא היה שיא העממיות, והתרבות היהודית השרשית שלו התמוגה עם תרבות אנושית כל-ליית ועם נסיון-חיים יהודי למויגה מופלאה, שהקסימה כל מי שזכר אותו במגע. הכל ראו שלפניהם עומד אדם אמיתי, ללא זיוף והעמדת פנים, אדם החי בהרמוניה עם עולמו, ומשום כך הוא יכול לפגוש כל אדם כשווה עם שווה. הרגישות לוולת, הנכונות ללכת לקראתו, לא באו מביטול עצמי, אלא מהכרת ערך עצמו וערך הדברים, שייצג בכבוד.

ואולי סוד החן שלו, יסוד מזלו, היה בכך שהוא נהנה מחייו. הוא לא הפריד בין עצמו לבין עולמו, בין פנימיותו לחיצוניותו, אלא חי בשמחה ובפליאה — שמחה על היצירה, ופליאה על החיים. בריאותו וכוחו הפנימי הם שעמדו לו להיות בר-מזל, להצליח בכל מה שעשה. מזלו היה שחי בתקופה גדולה. מזלו היה שהוא היה עמנו בעבודה ובמאבק. בזכות מעשיו אנו פוגשים את האתגרים חזקים יותר, אנושיים יותר ונאמנים יותר לעצמנו ולשלי-חוננו. ירושתו תוסיף להיות אתנו.

היו"ר ר. ברקת:

נפסיק עתה את הישיבה ונחדשה בשעה 17.00.

(הישיבה הופסקה בשעה 16.20 וחדשה בשעה 17.00)

ב. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם: 1. חוק יסוד: הכנסת (תיקון) — הצעת חבר-הכנסת ש. ז. אברמוב; 2. חוק הבחירות לכנסת (תיקון), תש"ל-1970 — הצעת חבר-הכנסת מ. ורטמן; 3. חוק לתיקון דיני הרכישה לצרכי ציבור (מס' 2), תש"ל-1970 — הצעת חבר-הכנסת ר. ארזו. כן הוגחו על שולחן הכנסת: 1. דין והשבון מס' 8 על החברות הממשלתיות והשקעות הממשלה במניות ליום 31 במרס 1969; 2. חוברת 'תקציב לאומי לשנת 1970' — מטעם משרד ראש הממשלה.

החדשים, ורבים משטחי האדמה שאליהם הובאו לא עובדו במשך שנים רבות. הוא היה מראשוני מחוללי הפלא הגדול, שמיזג עם, שבמשך דורות לא רצו בו, עם האדמה, שבמשך דורות לא רצו אחרים לעבדה. כשאנו חושבים לרגע מה היה קורה לעולים ולמדינה אילו נשארו העולים עוד שנה ושנתיים ושלוש שנים במחנות — אנו רואים כמה צדק. היו בו הכשרון המופלא והחכמה היהודית, למצוא דרכים ללבו של עולה מתימן, או ממרוקו, או מאנגליה, ולטעת בהם את תחושת השותפות, משום שהוא ידע לראות את האדם כאדם. הוא ידע להקשיב לבן-שיחו, להתרגש מכאבו של הפרט ולשמוח בשמחתו. בימי מלחמת ששת הימים היה נרעש ונפעם כאשר ראה את אנשי קריית-שמונה חיים את עליית צה"ל על רמת-הגולן. הם חיו זאת בשלמות, בהרגשה שהמאמץ והמל-חמה הם שלהם. הוא הביט עליהם בפליאה, אבל הוא היה צדיק להתפלא על כך פחות מכל אדם אחר — משום שהוא עשה למען השתרשותם בארץ אולי יותר מכל אדם אחר.

תרומה נוספת, חשובה ביותר, שתרם אשכול היתה בהריסת מחיצות מלאכותיות שבין תנועות ומפלגות. הוא נשאר תמיד נאמן לעצמו, לדרכו ההיסטורית, לדרכה של תנועת העבודה. הוא פעל במשך עשרות שנים לאיחודה וליכודה. תמיד ידע לכבד את הזולת. כל זמן שהאדם מאמין, כל זמן שאיכפת לו — ידע אשכול לכבדו, ולחזור למצוא את המשותף. רוח-לב זה, רוח-ידיעות זה — הם שעשוהו מכובד על אחרים; הם שנתנו לו את הכשרון והסמכות להביא אנשים ותנועות מנוגדות לאחדות המע-שה, תוך שמירה על ייחוד הדעות. בכל תפקיד שמילא חתר להוריד את מתח הפולמוס, להנהיג יחסי אנוש מתוקנים — מבלי לוותר על המהות המיוחדת של תנו-עתו, על אמונתו שלו.

הוא היה ראש הממשלה הראשון כאשר סביב שולחן הממשלה יושבים נציגי דוב רובו של העם על מפלגותיו השונות. בשעה הנוראה, בסכנה ובהוד, היה הראשון שהוכיח הלכה למעשה שיש להבדיל בין המפריד ובין היסוד המלכד. הוא לא טישטש חילוקי דעות; הוא לא ויתר על השקפת עולמו ולא דרש זאת מזולתו, אבל ידע גם את הזכות והרגיש את האחריות הנוראה של השעה. הוא האמין בכוחו לעמוד ולנצח, אבל גם ידע שאסור לבזבז אף גריד אחד של כוח. מזג המיוחד גרם לכך שגם בוויכוחים קשים לא נפגם היחס הטוב סביב השולחן.

היו"ר ר. ברקת:

אני מחדש את הישיבה. נשמע הדעה על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת ת. ליאור:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הוגחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה מטעם הממשלה: 1. חוק התקציב לשנת 1970/71, תש"ל-1970; 2. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תש"ל-1970.

ג. חוק התקציב לשנת 1970/71, תש"ל - 1970 (* (קריאה ראשונה)

יגדל כנראה הסכום עוד יותר. זוהי הסיבה העיקרית, אם גם לא היחידה, שבשלוש שנים אלו עלה הגרעון במאון השוטף - הפער בין כלל היבוא לכלל היצוא - מ-445 מיליון דולר ב-1966 ל-930 מיליון דולר ב-1969.

התוצאה הישירה מגידול זה בגרעון היא דילדול יתרות מטבע-החוץ שבידי בנק ישראל - הרחבה של המדינה. מיד לאחר מלחמת ששת הימים עמדו היתרות בשיא של 900 מיליון דולר, ויותר מכך. כיום הן עומדות על פחות מ-400 מיליון דולר, והצטמצמו בזמן האחרון בקצב של מיליון דולר ליום. חובות המדינה במטבע-חוץ עלו בתקופה זו מ-1,400 מיליון דולר ל-2,100 מיליון דולר, היינו גידול של 50%. ירידת היתרות היא סכנה מיידית ביותר, ואם לא נבלום אותה על-ידי צעדים נמרצים, עלולים אנו להגיע לדילדול מוחלט שלהן - על כל המשמעותיות החמורות ביותר הנובעות מכך בתחום הבטחוני, המדיני, החברתי והכלכלי. מדיניותנו מכוונת איפוא בראש וראשונה לבלום תהליך זה ולמנוע סכנות אלו באמצעות צעדים פיסקליים ומוניטריים המופעלים עכשיו. רישומם של צעדים אלה יורגש במשך השנה והוא יהיה ניכר עוד יותר בשנים הבאות. אנו בטוחים שה-ציבור בארץ חש צעדים אלה הם בגדר מינימום הכרחי, והוא יקבל אותם תוך הבנה שהם חלק ממאבקנו הבטחוני על קיומנו, בחותרתנו לשלום.

חברי הכנסת, לפני שנעבור לדון במדיניות הכלכלית והתקציבית לשנת 1970/71, שומה עלינו לנתח איך הגענו למצב הכלכלי שאנו נתונים בו: מצב של פריחה משקית, גידול מהיר בייצור, תעסוקה מלאה, השקעות נכבדות, יצוא גדל - ועם זה מצב הרה-סכנות. לשם כך עלינו לחזור לאחור, לתקופה הנראית כיום כה רחוקה, אף-על-פי שמאז עברו רק ארבע חמש שנים.

קצב מהיר של צמיחה כלכלית, ושיאיה להשיג מט-רות רבות בעת ובעונה אחת, היו תמיד קווים אופייניים למשק הישראלי ולמדיניותו הכלכלית. גישה זו נגזרה עלינו בתוקף מציאותה של ישראל, ואכן, בזכות העובדה שפעלנו בהתמדה בקצב המהיר, שהתחייב מתנאי חיינו, זכינו לבנות בעשרים ואחת השנים מקום המדינה משק מודרני וחברה מודרנית. הישגיה של מדיניות זו גלויים לעין כגל, ידיד ואיב. את הבעיות שעורר פיתוח מהיר זה הרכשנו אנו יותר מכל.

שנת 1964 היתה השנה שבה הגיעה תנופת פיתוח בת עשר שנים לשיאה, ודווקא פיתוח זה הוא שהעלה לפנינו את בעיות המשק במלוא חומרתן, ובראש וראשונה את חוסר האיזון במאון התשלומים. במאמצינו לפתח את המשק, לקלט עלייה, למצוא תשובה לצרכי החברה וה-פרט, הבאנו, בעל כרחנו, לידי גידול מהיר ביבוא. אף שה-יצוא גדל בשנים אלו בקצב מהיר, לא היינו ערוכים באותן השנים די הצורך ליצוא רחב-ממדים, וגם השוק המקומי בלע חלק מן הסחורות ומגורמי הייצור שניתן היה להפנות ליצוא. הפער המתרחב בין היבוא ליצוא באמצע שנות השישים חייב עריכה מחדשת של המשק

היז"ר ר. ברקת:

אנחנו עוברים לסעיף ב' לסדר-היום: חוק התקציב לשנת 1970/71, תש"ל-1970, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר פ. ספיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. זו הפעם השישית שאני מתכבד להגיש הצעת תקציב לכנסת. במשך אחת-עשרה שנים לפני כן הגיש את התקציב לכנסת מורי וחבדי, לוי אשכול, שכינה כשר אוצר וראש ממשלה. לפני שנה הלך האיש מאתנו וכולנו חשים את האבל והריקנות שהותיר אחריו. היום - ובכל יום - אנו סופדים לו.

בשנה שעברה הגיש את הצעת התקציב חברי זאב שרף, יובל לחיים ארוכים, ששירת כשר האוצר במשך שנה וחצי. הוא מילא תפקידו בתקופה קשה, וביצע את מלאכתו ביעילות רבה, במסירות ובהצלחה. ברכת כולנו וברכתני אני שלוחה לו על הצלחתו בעבר ולהצלחתו בעתיד בתפקיד החשוב שהוטל עליו, כשר השיכון, האחראי לתחום חיינו בחיינו.

מדיניותנו הכלכלית מוכתבת בראש וראשונה על-ידי צרכי הבטחון של המדינה. בצרכים אלה מרגישים כל אדם וכל משפחה בישראל. אין כמדומני בית שאחד מבניו - ולעתים, יותר מאחד - אינם שותפים בגופם במאמץ ההגנה שלנו. במאמץ זה מראים כל החיילים והחיילות, אנשי הצבא הסדיר, אנשי צבא הקבע ואנשי המילואים, אומץ-לב, גבורה, מסירות והתמדה, המקנים להם את אמונו של העם, את בטחוננו, את אהבתו ואת תודתו העמוקה. הם המגינים על קיומנו ועל חיינו, ואנו חייבים להיות ראויים במעשינו למסירותם ולגבורתם.

גם בתחום הכלכלי הרי מטרתנו היא לתת תשובה לבעיות היסוד של המשק, שהחריפו והחמירו מחמת העומס הכלכלי הכבד שהבטחון מטיל, וכנראה יוסיף להטיל, על המשק גם בשנים הבאות.

כך נעשה ככל שנוכל בתחומי חיינו העיקריים: בקלי-טת העלייה, בפיתוח המשק ובעיצוב החינוך והחברה, ובמלחמה בעוני.

כדי להבין את משמעותו של העומס הבטחוני הכבד המוטל עלינו כיום, אפתח, ברשותכם, בכמה נתונים ג'יקריים:

בשנת 1966/67, בשנה האחרונה שלפני מלחמת ששת הימים, הוצאנו לצרכי הבטחון כ-1,200 מיליון ל"י. בשנת 1969 הוצאנו למטרה זו פי שלושה: למעלה מ-3,500 מיליון ל"י. ובשנת 1970 נוציא למעלה מ-4,000 מיליון ל"י, בהוצאות ישירות ועקיפות, בנוסף על ההת-חייבויות שאנחנו עושים על חשבון שנת הכספים הבאה, בסכום ניכר. יותר מכך בולט עומס הבטחון בהוצאותינו במטבע-חוץ. בשנת 1966 הוצאנו לרכישת נשק, ציוד וחמרים בחוץ-לארץ 140 מיליון דולר. בשנת 1969 הוצאנו למטרות אלו, במישרים ובעקיפים, כ-500 מיליון דולר. בשנת 1970 נוציא כ-650 מיליון דולר, ובשנה שאחריה

(* רשומות (חוקי תקציב, הצעות, חוב' 48); הצעת תקציב להכנסה ולהוצאה לשנת הכספים 1970/71, ירושלים, אדר א' תש"ל (פברואר 1970); הצעת תקציב לשנת הכספים 1970/71 דברי הסבר, ירושלים, אדר א' תש"ל (פברואר 1970).

מה משמעות אחדותו של העם היהודי, הרגשת אחדות גורלו ועתידו. הוא ראה את מתקרבים לעמנו רחוקים, ואיך הקרובים מתקרבים עוד יותר. הוא ראה איך צעירים ומבוגרים מטים יחד שכם, לפי יכלתם ואולי אף מעל ליכלתם. הוא ראה איך נעשית ישראל הגורם המלכד הג' דול ביותר של העם היהודי.

כל מי שזוכה לסייע למפעל-ענקים זה חש תחושת אושר. מובטחני שכל חברי הבית יצטרפו אלי בברכה, מאולם זה, לכל העוסקים במפעל - לאנשי המגבית, לאנשי מילואי הפיתוח - ה"בונדס", לפעילי הוועידה הכלכלית ולממשיכייה ולכל שאר הגופים העוסקים במלא-כת הקודש. אני שמח לציין שבשלוש השנים האחרונות נמשכת הפעולה בהתלהבות גדלה והולכת, שפעולתנו פה נותנת את רישומה מעבר לים; וכל העמלים, בהת-נדבות, שלא יחד מנת לקבל פריס, מגדילים מאמציהם ומעשיהם, ואנו חשים פה את רישומם. יבורכו!

ונחזור לחולין של חיינו הכלכליים.

ההתפתחות המהירה בייצור היתה מלווה יציבות במחירים, בשכר ובהוצאות הייצור, וזו נשמרה מאמצע 1966 ועד לסוף שנת 1969. הישג זה היה תוצאה של המצב הכלכלי הכולל. אשר ליציבות השכר, תרמה ההסתדרות תרומה בכך שלא תבעה את תוספת הווקר שהיה צריך לשלמה באמצע 1966, ובתחילת 1967, תמורת ההתייקרות של 1966. להחלטה זו תרמה נכונותה של ההסתדרות לעזור למשק, שהיה בעיצומו של המיתון; אבל דאי שהנהגת ההסתדרות, באחריותה הכוללת, לא יכלה להתעלם מן המציאות הכלכלית. מציאות זו מגעה דרישות להעלאות שכר ממשיות בזמן שמצויים במשק רבבות מובטלים. ועובדה היא: כשחוזר המשק לתעסוקה המלאה חלה עלייה בשכרן של קבוצות עובדים שהיה ביקוש גדול לעבודתם, אף-על-פי שתעריפי השכר הרש-מיים לא השתנו כמעט מאז תחילת 1966.

במשולש זה של יציבות במחירים, בשכר ובמסים, נשאה הממשלה באחריות ליציבות רמת המסים. התח-ייבנו על כך מתוך הכרתנו בחשיבות שיש ליציבות המסים מבחינת האורח ומערכת הייצור. עם זאת דאוי לציין שהתחייבות מעין זו כובלת את ידי הממשלה בפעולתה ובמדיניותה הפיסקלית. בשנתיים האחרונות היתה התחיי-בות זו אחד הגורמים לכך שנוצר לחץ כבד להעלאות המחירים והשכר. מבחינה זו נשתנה המצב לעומת תקופת המיתון, כאשר מוצדק הדבר, ואף רצוי, להימנע מספיגת כספים. לעומת זאת היה מקום להעלאות תקבולית המסים, בתקופת הגאות, שגורמה על-ידי הוצאות הבטחון - גם מעבר לגידול ה"טבעי" בהכנסות - כדי למנוע עדיפי ביקוש, שמקורם העיקרי בהרעון בתקציב הממשלה. נמנענו מלהעלות את המסים, ולדעתי בצדק, כי תששנו שמא תהיה העלאת המסים כסימן לשבירת מערכת היציבות ותתן אות לעליית המחירים והשכר. זו היתה גם אחת הסיבות העיקריות שנמנענו עד כה מלהפוך את מילואי הבטחון למילואי חובה.

בסקרנו היום, בסופה של תקופה, את שנות היציבות, נוכל לציין שהיא השיגה הישגים חשובים, אשר יתנו רישומם במשק גם לעתיד. ראשית, מדיניות זו איפשרה הגדלת הייצור הכולל של ישראל מ-750 מיליון דולר ב-1965 למיליארד ורבע מיליארד דולר ב-1969. תרמו לכך גידול הייצור העולמי כולש ההתחרות שלנו בשוקי העולם. בשלוש השנים האחרונות ירדו הוצאות הייצור

להכוננת ההשקעות, כוח-האדם והייצור - ליצוא ולהשק-עות לשם יצוא. המיתון, שהחלטנו עליו בסוף 1964 ושהת-חיל להיות מורגש בסוף 1965, נועד להשיג מטרות אלו.

היתה זו תקופה מכאיבה של הסתגלות המשק לתנ-אים חדשים, וראליסטיים יותר. בעד הסתגלות זו שילמנו מחיר יקר באבטלה גדולה, אף-על-פי שפעלנו כדי לספק עבודה לדורשיה, ובצימצום הייצור וההשקעות. אמנם, אם ננתח את ירדת ההשקעות והייצור וננכה אותן השקעות ואותו ייצור שרצינו בירידתם, כגון השקעות בדיוור, במ-כוניות, בנכסים בני-קיימא ובציבת מותרות, יתברר שגם בתקופת המיתון נמשך הגידול בייצור הרצוי, בקצב של 6% לשנה בערך. עם זאת היו חודשים כשהעמיק המיתון יותר מכפי המתוכנן ומכפי שאפשר היה לשער מראש. אבל בסופו של דבר השיגה מדיניות זו את מטרתיה: חלה הקצאה מחודשת של גורמי הייצור, ושתפר היחס לעבודה, נתייצבו המחירים, גדל פרוין הייצור והושג חסכון ניכר במטבע-חוץ. בזכות המיתון חסכנו כ-600 מיליון דולר, ואינני רוצה להעלות על דעתי באיזה מצב כלכלי היינו נכנסים למשבר של מאי 1967, ואיך היינו עובדים את מלחמת ששת הימים, אילמלא יתרות מטבע-החוץ שנשמרו בזכות המיתון.

בתחילת 1967 כבר עברנו את שיא המיתון. גם ללא גיוס המילואים הנרחב והמלחמה היינו מתקדמים מחדש, בהדרגה, לקראת תעסוקה מלאה וגידול בייצור. אולם המלחמה האיצה מאוד תהליך זה. הצורך בהוצאות בטחון גדולות גם אחרי המלחמה הבטיח שהגידול בייצור יימשך ויהיה הקצאה מחודשת כבר בחודשים האחרונים של 1967 עלייה ניכרת בתעסוקה ובתפוקה. בשנת 1968 הגענו לתעסוקה מלאה וגידול הייצור ב-14%, לעומת 2% ב-1966 ואחוז אחד ב-1967. לעלויות אלו בביקוש ובייצור תרמו גם הגידול במספר העולים, גידול בהשק-עות, ביצוא ובתיירות. שינוי הציפיות של האוכלוסיה שנבע מכך הביא לידי הגדלת הקניות של מוצרי צריכה, של דירות ושל מוצרים בני-קיימא. אבל הגורם העיקרי היה, ומוסיף להיות, הביקוש העצום של מערכת הבטחון, המביא לידי הזרמת כסף גוסף למשק מצד הממשלה.

במשך שנתיים וחצי שעברו מאז המלחמה התפתח המשק במהירות. כלל הייצור גדל ב-30% יותר. הייצור התעשייתי גדל ביותר מ-50%, ובשיעורים גבוהים מאוד גדלו גם ענפים אחרים, כמו הבנייה והתיירות. גידול מהיר זה היה אפשרי הן משום שהיו במשק גורמי ייצור מובט-לים, והן בעקבות גידול ההשקעות במשק ב-70% תוך שנתיים. גידול זה בא במידה רבה בזכות יבוא ההון הגדול, אשר למעלה ממחציתו באה מאת יהדות העולם, שנועקה לעזור לישראל. אחד מביטוייה המרכזיים של התעוררות זו היתה הוועידה הכלכלית שנתכנסה בירושלים באפריל 1968, ביזמת ראש הממשלה המנוח לוי אשכול.

כאן המקום לעמוד, ולו בקצרה, על אחד הפרקים המופלאים בתולדות עמנו וארצנו, פרק אשר דומני אין משלו בתולדותיהם של עמים אחרים. כוונתי, כמוכך, להתנדבותו של העם היהודי בעולם לעזור למדינת ישראל. ביטוייה הכלכלי של התנדבות זו אינו אלא אחד מגילוייה, אבל גם בתחום זה ראינו תופעות מעוררות ומלהיבות. כל מי שזוכה לראות את העם במאמציו המומתיים למען ישראל - אם בימים שפלני המלחמה ובימי המלחמה, אם בזמן הוועידה הכלכלית בירושלים, ואם בפיגועי עם קבוצות בחוץ-לארץ או בארץ; מי שראה זאת הבין

הוצאות שאיננו יכולים לוותר עליהן. מלבד זאת לא נתממשו אומדני ההכנסות ממילונות בכמה סעיפים בתקציב. וכך, אף-על-פי שההכנסות מן המסים גדלו מעבר לאומדן, נאלצה הממשלה, בשל הצריכה המופרזת, ללוות את סכום הגרעון — 1,750 מיליון שהזכרתי מבנק ישראל — כדי לממן את הוצאותיה. סכום זה הוא בחלקו במטבע-חוץ ובחלקו במטבע מקומי.

כדי למנוע המשך תהליך זה של ירידת הרזרבות, הכרחי כיום להגדיל את הכנסות הממשלה ולהגביל עד למינימום את הגידול בהוצאותיה. בכוננתנו הן לספוג מן הציבור עודף ביקוש קיים, והן להגביל בעתיד את ממדי הדפסת הכסף החדשה, שכן היתה היא מצמצמת עוד יותר את מאי הדולרים שבידינו ומשבשת לחלוטין את מערכת המחירים. פירושה של מדיניות זו — הגדלה ניכרת בהכנסות הממשלה ממסים, תשלומי חובה ומלווה חובה, כדי למנוע את התערערותם של יסודות מערכת הכלכלה.

היינו מהססים עוד יותר לשנות מדיניות זו, אלא שבסוף 1969 התחילו הלחצים הפנימיים על הציבור להביא לידי עלייה מסויימת של המחירים — עוד בטרם חלה עלייה כל-שהיא במסים. בתנאים אלה כוונת מדיניותנו היא להביא לידי איזון מחדש של מערכת הייצור, אמנם ברמת מחירים גבוהה יותר במידת-מה, אבל תוך מניעת ספירה אינפלציונית של ביקוש ושל הוצאות גם יחד.

גורם שני שחיבי שינויים במדיניותנו, ושאינו לולול בחשיבותו, אלו הן ההתפתחויות במערכת השכר. בסוף שנת 1969 ובתחילת 1970 מסתיימת תחולתם של מרבית הסכמי העבודה הקיבוציים, בייצור ובשירותים. חלק מהסכמים אלה נחתם בתחילת 1966, וחלקם בתחילת 1968. אבל באלה, כמו גם כאלה, כמעט לא חלו שינויים בתעריפי השכר במשך ארבע השנים האחרונות. משום כך באה התביעה להעלאות שכר מסויימות.

בימים אלה אנו נתונים בעיצומם של הדיונים על הסכמי השכר, לאחר שקבעה ההסתדרות את מדיניותה הכוללת בנושא זה. הדיונים הספציפיים נתונים לטיפולם של אירגוני העובדים והמעבידים, והממשלה אינה צד בהם אלא בתפקידה כמעביר. עם זאת אין אנו יכולים להתעלם מן המשמעות הרחבה שיש לנושא זה — השכר וההכנסות — לגבי מצב המשק והחברה בכללותם.

אני שמח שמדיניות השכר, במסגרת מה שקרוי "עסקת התבילה", היא ריאליסטית. כוונתי לכך, שההסתדרות התוותה מדיניות המביאה בחשבון את הסייגים ליכולת הממשלה של המשק בשנה זו, שנת מלחמה וקלי-טה. מדיניות השכר, בקוויה הכלכליים, צריכה להיות מותאמת לגידול התפוקה לעובד ולצרכי התפתחותו של המשק. עם זאת שומה עליה לשפר את כושר ההתחרות שלנו, בהתחשב בצרכי מאזן התשלומים. היא גם חייבת לחתור לחלוקה צודקת של ההכנסה.

במדיניות השכר, כפי שהיא מותווית, יש מן התשובה לבעיות ההתיקרות, עליית פרוץ הייצור, מוסר העבודה וחלוקה צודקת של תוספת ההכנסות בין השכירים לבין עצמם. השכבות מעוטות-ההכנסה נהנות מחסדי השכר והמסים יותר מאשר השכבות המבוטסות. בעת ובעונה אחת עשויה המדיניות הכלכלית הכוללת להביא גם לידי חלוקה צודקת של העומס הנוסף בין המעבידים לעובדים. ומה שחשוב ביותר — יש במדיניות דאגה לכך, שתוספת

שלנו ליחידת תוצרת בזכות עליית התפוקה והפירון. ברוב הארצות שמוצרינו מתחרים במוצריהן היתה באותן שנים עליית מחירים ניכרת, ועל כן השתפר כושר ההתחרות שלנו — דבר שהתבטא בעליית היצוא. אין ספק שאילמלא הביקוש המקומי הגואה למוצרים ולגורמי ייצור היה היצוא עולה עוד יותר.

היצבות עודדה גם את ההשקעות — גם מקומיות, אך בעיקר השקעות חוץ. תהליך זה, כמו הגדלת היצוא, הביא לידי קליטת עובדים נוספים בענפי המשק ובפרט בענפים חדשים, בעלי טכנולוגיה מתקדמת, החיש את שיבתנו לתעסוקה המלאה ויצר ערובה שתוספת השכר תהיה ריאלית. מלבד זאת איפשרה יציבות השכר בשיירי תים הציבוריים את יציבות המסים וחוזר חלילה, לטובת האוכלוסייה.

כאן רצוני לומר כמה דברים המעמידים את המצב על אמונתו. אינני סבור שברוצאה מן המדיניות שניהלנו במשך ארבע השנים האחרונות יצאו השכירים מקופחים. שכרם הריאלי לא ירד אלא עלה לעומת שנת 1965. בארבע השנים עלה השכר הריאלי לשכיר במשק כולו, וגם בתעשייה, ביותר מ-16%. אמנם בשנת 1969 נוצרה מידה קטנה של חוסר איזון בין השכר והרווחים — לטובת הרווחים. אולם אם ננתח את ההתפתחות במשך כל העשור האחרון נמצא ששינוי-המשקל בין ההכנסות משכר לבין ההכנסות מהון נשמה, וחלקם של השכירים בהכנסה הלאומית לא נתקפה. גם בשנת 1969 חלה עלייה בשכר, הן על-ידי העלייה בדרגות והן על-ידי הגי-דול בהכנסותיהם של העובדים שגדל הביקוש לעבודתם. אף-על-פי שתעריפי השכר לא השתנו ב-1969 עלה השכר לשעת עבודה ב-5%, ובענפי ייצור מסויימים היתה העלייה בשכר גדולה יותר. חשוב שזוכרו עובדות אלו כשאנו באים לדון במדיניות השכר וההכנסות לעתיד.

כנסת נכבדה, לא אגלה סוד אם אומר שאני, ובודאי עוד רבים כמני, היינו שמחים אילו יוכלו להמשיך במדיניות הציבורית. אבל דומה שבחדשים האחרונים הגענו לשלב כזה ששוב לא ניתן להמשיך באותם תנאים. היום שומה עלינו לחפש דרכים חדשות, אם רצוננו לפתור את הבעיות הציבוריות לפנינו השנה ובשנים הבאות.

כיום נתון המשק בחוסר איזון בין הביקוש המקומי האזרחי לבין כמות הסחורות והשירותים שאנו יכולים לספק לשוק האזרחי. קיים עודף ביקוש הלוחץ על רמת המחירים להעלותה. במשך שנת 1969 בא לחץ זה לכלל ביטוי חלקי בלבד, משום שייבוא למשק סחורות נוספות הוצעו גלם נוספים, וכן נוסף כוח-עבודה. תוספות אלו שהן המצד שלא ממקורות המשק עצמו הביאו לידי כך שה-מחירים נשארו יציבים יחסית. אין המחיר האמיתי ליציבות זו שילם המשק בדילדול חמור ביתרות מטבע-החוץ העומדות לרשותו. הגידול בייבוא, שעלה בשנת 1969 ב-16% והגיע ל-2,145 מיליון דולר — כשיבוא הסחורות לבדו עלה ב-20% — הביא לידי ירידה בסך 280 מיליון דולר ביתרות המטבע. לא נוכל להמשיך בדרך זו. יהיה עלינו להאט את הגידול בייבוא ולהגדיל את היצוא, כדי לבלום את ירידת הרזרבות.

אין ספק שהסיבה העיקרית להגדלת הביקוש המ-קומי היתה הדרמת הכסף למשק על-ידי הממשלה. הוצאות הממשלה בשנת 1969/70 עולות על הכנסותיה ב-1,750 מיליון ל"י בקירוב. הסיבה העיקרית לכך היא, כמובן, גידול ההוצאות לבטחון ולקליטת העלייה

ב-1970 לצרכי הבטחון, העלייה, ההשקעות והיצוא. בשנת 1969 גדלה ההוצאה הריאלית לצריכה פרטית במיליארד ו-60 מיליון לירות, מתוך גידול של 2.5 מיליארד בסך המקורות. 43% מתוספת המקורות הלכו לצריכה הפרטית, דבר שהביא לידי גידול ריאלי של 8.5% לנפש. לא נוכל להמשיך בהעלאה כה מהירה של רמת החיים בזמן המלחמה, כאשר הוצאות הבטחון מוסיפות ועולות במהירות. משום כך תהיה העלייה ברמת החיים ב-1970 נמוכה הרבה יותר. לא נוכל לשאת גם בהוצאות בטחון עצומות וגם בעליית רמת החיים. אחרי שתי שנות עלייה זוהרת ברמת החיים אפשר לדרוש להאט עלייה זו, גם אילמלא היינו בעיצומה של מלחמה.

רביעית, עלינו להאט את הגידול ביבוא ולהאיץ בגידול היצוא. היבוא הבטחוני אין ממדיו נקבעים על-ידי שיקולים כלכליים. מובטחני שכל אחד מאתנו ישגשג לרווחה כאשר תסוכם ותתבצע תכנית רכישת המטוסים שהציעה ראש הממשלה בביקורה בארצות-הברית, וזאת למרות ידיעתנו שפירושה הוצאה נוספת בסך 350 מיליון דולר לפחות. שאר היבוא - היבוא האזרחי - יעלה בשיעור נמוך יותר מאשר ב-1969. מאידך גיסא, בלימת הביקוש המקומי שתשחרר גורמי ייצור ומוצרים, שניתן יהיה להפנותם לשוקי היצוא.

כיום אנו יכולים להגדיל את היצוא בכמה וכמה ענפים, אם רק נוכל לספק סחורות לשווקים, אף שעלינו לזכור שיצוא אינו יכול לגדול בבת-אחת בקנה-מידה גדול. פיתוח היצוא הוא תהליך ממושך. אחד התנאים המרכזיים להצלחה בתחום זה - שהוצאות הייצור של סחורות היצוא לא יעלו במידה גדולה, באופן שהיצוא שלנו יוכל להוסיף ולהתחרות בשוקי העולם.

חברי הכנסת הנכבדים, אם נדרגם מטרות אלו לשפת המספרים, הרי אנו מעריכים שלאחר נקיטת צעדים פיסקליים ומוניטריים, שאדבר עליהם אחר-כך, נגיע ליעדים אלה בשנת 1970: התוצר הלאומי הגלמי יגדל ריאלית ב-9%, מה שיבטיח תעסוקה מלאה תוך עלייה בפריון הייצור; גידול הייצור יהיה נמוך במשהו מאשר אשתקד, שכן במוצאת השנה התקרבו מאוד לתעסוקה מלאה של גורמי הייצור במשק, ובתנאים אלה קשה יותר להגדיל את הייצור במהירות; הצריכה הפרטית תגדל ב-5% לנפש; גם זוהי עלייה, אם גם קטנה לעומת 8.5% לנפש בשנה הקודמת.

גידול הצריכה הפרטית נגרם בעיקרו על-ידי העובדה שבמשך שנת 1969 היא עלתה במהירות, ועל כן, גם אם לא תעלה רמת החיים כלל ב-1970, תהיה הרמה הממוצעת של 1970 גבוהה מ-1969. אנו צופים עלייה מעטת ביותר ברמת החיים במשך שנת 1970. הצריכה הציבורית תגדל שוב ב-15%, ויותר מאשר ב-1969, בעיקר - שוב ושוב - בגלל הוצאות הבטחון והקליטה. אנחנו מאמינים שערך היצוא יגדל ב-12%, ואילו יבוא הסחורות יגדל ב-10%, לעומת 20% אשתקד. יבוא השירותים - וכולנו יודעים היטב מה כלול בו - יגדל ב-21%, בעוד שב-1969 גדל הוא רק ב-12%. מן הראוי לציין שגידול היצוא יבוא על אף הקשיים ביצוא היהלומים. היצוא התעשייתי, למעט יהלומים, יגדל ב-17%.

אשר להשקעות, היינו עומדים מול שתי תופעות מנוגדות: מצד אחד תדר רמת ההשקעות, בגלל סימון של כמה עבודות פיתוח גדולות, כגון קו הנפט החדש. מצד

המקורות למשק בשנת 1970 תופנה במידה גדולה לא לעליית רמת החיים, אלא לגידול הוצאות הבטחון, הקלי-טה, ההשקעות והייצור לשם יצוא.

כל הדברים הללו אמורים במידה שנאמן יהיה תרגומה של "עסקת התבילה" לשפת החיים. אם בתהליך התרגום יחולו שיבושים תהיה בכך סכנה גדולה למשק. ועוד אדבר על כך.

עובדה היא שגורמי המשק הם שיזמו את עסקת החבילה, ושהן נציגי העובדים, הן נציגי המעסיקים והן נציגי הממשלה הסכימו ביניהם על הסדר כולל חדש בשאלות השכר, המחירים והמסים. נציגי המעסיקים, כמו גם נציגי העובדים, הראו אחריות רבה למשק ולמדינה. אני שמח שעם הרחבת ייצורם והשתלבותם במערכת הייצור בכללותה גדלה והולכת מידת אחריותם של המע-סיקים לכלכלה כולה. על כך יישר כוחם. גם בממשלה וגם בועדת הכספים קיבלו את הסדר הכולל, וכמעט לא היו שם מי ששללו אותו. אני תמכתי בו, גם אם ייתכן - ואולי יותר מיייתכן - שאנו זקוקים לצעדים מרחיקי לכת עוד יותר.

אבל חשוב שהכל הכירו בכך, שהיום אנו חייבים במחשבה חדשה, כדי להתמודד עם הבעיות הניצבות לפנינו בכל חומרתן. שוב אין אנו יכולים להמשיך במדי-ניות העבר, ויהיו הצלחותיה אשר יהיו. המציאות אכזרית מדי, ואין להאמין שהכל יסתדר מאליו. עלינו לפעול כדי לעצב את פני העתיד.

אנו יוצאים לדרך העתיד על בסיס חזק ומוצק של משק צומח, מפותח, מודרני ובעל רמה טכנולוגית גבוהה. משק בעל פוטנציאל צמיחה גדול, בעל רמת שירותים גבוהה ורמת חיים מכובדת. משק בעל משאבים עצמיים ובעל קשרי חוץ מסועפים. משק חזק - ועם זה הוא נושא על כתפיו משא כבד מאוד, כבד מאוד מאוד, של הוצאות בטחון ענקיות, הוצאות שהן הכרחיות לקיומנו ולעלייתנו, הוצאות שאין אנו רואים את סופן. מדיניותנו לשנה הבאה מכוונת להתמודד עם הבעיות החמורות שמצב זה מעמיד לפנינו היום.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. מה רוצים אנו לה-שיג בשנת 1970? ראשית, עלינו לבלום - ואני חוזר על כך, כי זה סם חיינו - את המשך דילדולן של יתרות מטבע-החוף, כדי שלא נעמד בשנה זו לפני זינוע חמור, העלול לבוא עלינו אם תיבשנה היתרות. דבר זה יש לע-שות הן באמצעות מדיניות כלכלית שתשפיע על היבוא ועל היצוא והן על-ידי מאמץ נוסף לגיוס הון. אומר זאת ברורות: איננו סבורים שנוכל לפתור את בעיית יתרות המטבע בשנת 1970. מה שנוכל לעשות הוא לבלום את התהליך, להקטין במידה רבה את הירידה ביתרות מטבע-החוף ולהתחיל, לאט לאט, להגדילן מחדש. אם נצליח, תהיה שנת 1970 שנת המפנה; לא שנת הפתרון, אבל שנת המפנה.

שנית, עלינו להמשיך בגידול המשק ובצמיחתו, כדי להבטיח את צרכי הבטחון, הקליטה והיצוא. גם כאן אומר ברורות: יסוד מדיניותנו הוא המשך גידול מהיר של הייצור. לא מיתון ולא אבטלה, אלא עבודה לכל. מציאות חיינו מחייבת אותנו להמשיך ולהרחיב את הייצור, להב-טיח תעסוקה לכל דורש - ואנו נעשה זאת.

שלישית, עלינו להאט במידה ניכרת את קצב הגידול בצריכה הפרטית ולכוון את עיקר תוספת המקורות

חבורת י"ד, ישיבה מ'
- חוק התקציב לשנת 1970/71 (פ. ספיר) -

אין כוונת דברי לומר שעסקת החבילה היא הסדר מושלם. ככל דרך אחרת - כל דרך אחרת, האמינו לי - מעוררת גם היא בעיות, ועוד אעמוד עליהן. היתרון שלה על פני הדרכים האלטרנטיביות הוא בכך שהיא משיגה את היעדים שהעמדנו לפנינו תוך זעזועים מיני-מליים (גם זה חשוב). אם לא יתקיימו התנאים שהיו מונחים ביסודה - של הימנעות מהעלאות מחירים ומתביעות שכר מעבר למוסכם - לא תהיה לנו ברירה, אם אנו רוצים לחיות, אם תפצי ליים אנו, אלא לנקוט צעדים נוספים של מיסוי, כדי שנשיג את יעדנו, ובפרט את יעד היצוא.

מבחנה של המדיניות הכלכלית השנה הוא בהשגת המטרות שמנתי לעיל. האם יש בהסדר הכולל כדי להבטיח שאמנם יגדל הייצור בשיעור הדרוש, כדי להבטיח צמיחה כלכלית מהירה ותעסוקה מלאה, ללא אבטלה וללא תעסוקת-יתר? דומני שאין איש חולק על כך. האם נבלום את גידול הצריכה הפרטית במידה מספקת? כל מי שרואה את מערכת ההסדרים שהוקמה לשם כך, ואמנה אותם: הגדלת היטל הבטחון על מס הכנסה ומסים על מותרות, הפיכת מילווה הבטחון למילווה חובה, העלאת שיעורי תשלומי החובה לביטוח הלאומי, תשלומי העובדים והמעבידים תמורת איגרות חוב, הפקדה לשם יבוא, - כל מי שמביא בחשבון את כל אלה חייב לבוא לכלל מסקנה כי קצב גידולה של הצריכה הפרטית אמנם יירד במידה ניכרת.

אנו נספוג מן המשק 1,300 מיליון ל"י, מעל ומעבר ל-750 מיליון ל"י, שהם גידול ההכנסות הטבעי שנתן היה לצפות לו עם התרחבות המשק. יחד - כ-2 מיליארד לירות. ההשקעות יגדלו, אם גם בשיעור מתון יותר מאשר אשתקד. וכך איפוא, במידה שהוצאות הצריכה הציבורית - ובעיקר, שוב, הבטחון - יישארו בתוך המסגרת המתוכננת, יישארו לרשות המשק האמצעים מספיקים שיופנו ליצוא, ומתוך כך יגדל היצוא ב-12%. וכל זה - ברמת מחירים שהיא גבוהה רק במשהו ממחירי 1969. דהיינו, נתחיל בתהליך שיביא את השינוי הדרוש בהכוננת המקורות - בלי זעזוע גדול במשק.

כמובן, גם בדרך זו, כבכל דרך אחרת, יש סכנות ויש בעיות. את עיקר הבעיה אנו רואים בכך שהצלחת העסקה מותנית בהתגייסות כל שותפיה ובביצוע כל סעיפיה הלכה למעשה. אם לא יתבצע אחד מן התנאים המונחים ביסודה, היא תתפרק. כאן רצוני לומר ברורות, לעובדים ולמעסיקים כאחד, כי התחייבותה של הממשלה שלא להטיל מסי עקיפין נוספים מותנית לגמרי בביצוע חלקים אחרים של ההסדר. העלאות שכר גידולות יותר או העלאות מחירים החורגות מן המוסכם יפירו את הממשלה מהתחייבותה. אין זה איום, אלא המצב של לית ברירה שיעמוד בו המשק. במקרה כזה תהיה הממשלה חייבת לנקוט צעדים נוספים כדי למנוע דילדול מוחלט של רזרבות יתרות מטבע-החוץ. אולי אתם מהרהרים: כמה פעמים כבר דיברתי על היסכון ועל רזרבות. על שני אלה אנו חיים. מוטב שנדע זאת.

יש בעיות נוספות שלכאורה מתעוררות אגב ההסדר. האומנם ייבלם הגידול ביבוא? אם נוציא מכלל חשבוננו את היבוא הבטחוני, מסיבות ברורות, הרי נראה לנו שהיבוא האזרחי יגדל במקביל לגידול הייצור. ייתכן שתחול אפילו ירידה מסוימת ביבוא לצרכי מלאי, משום שהמלאי ב-1969 גדל מעבר לדרוש, בגלל ציפיות

שני יגדלו ההשקעות בתעשייה, שיבטיחו המשך גידול הייצור והיצוא לעתיד. יבוא המטוסים והאניות, שאף הוא בגדר ההשקעה חשובה, יגדל פי שניים ויגיע ל-70 מיליון דולר.

כדי להשיג מטרות אלו יהיה עלינו לנקוט צעדים מרחיקי לכת. ושוב עלי להזהיר מפני אשליות: השגת מטרות אלו לא יהיה בה כדי למנוע גידול נוסף בגרעון במאזן השוטף. בשנת 1969 היה גרעון של 930 מיליון דולר, והשנה הוא עלול לגדול ב-47 מיליון דולר. אנו סבורים שבמאזן הסחורות יגדל הגרעון רק במידה מועטה. עיקר הגידול - במאזן השירותים.

בשנת 1970 תהיינה הוצאות הבטחון במטבע-חוץ, הישירות והעקיפות, 650 מיליון דולר, לעומת 500 מיליון דולר בקירוב בשנת 1969. כשכינהתי כמנהל כללי של משרד הבטחון היו הן בסך 14 מיליון דולר. כלומר: פי 47 לעומת 1951. שום דבר לא עלה פי 47, וזה הרבה יותר מאשר ב-1969. מכאן עיקר הגידול בגרעון. כדי שגידול זה לא יזעזע את המשק - ואינני אומר מלים חמורות רק כדי לומר אותן; אני חש את הדברים שהם עלולים לבוא -, שומה עלינו לחתור להשגת כל מטרותינו בתחום היצוא היבוא, ואף לעלות עליהן.

יהיה עלינו לעשות מאמצים נכבדים כדי לצמצם עוד יותר את גידול היבוא, ולהגדיל עוד יותר את היצוא ואת יבוא החוץ. הממשלה לא תחסוך כל מאמץ כדי לעבור על המטרות שהעמידה לפני המשק, במגמה להגביל - ושוב להגביל - את ירידת יתרות מטבע-החוץ עד למינימום.

רבים הצעדים שאנו עומדים לנקוט כדי להשיג מטרות אלו, אבל כולם נובעים מגישה אחת מרכזית: אנו משוכנעים שיש להתאים את המציאות הכלכלית למאמץ הבטחוני שלנו, ומשום כך יש לשנות את חלוקת המקורות העומדים לרשות המשק. נעשה זאת על-ידי ספינת עודף הביקוש במשק, שרוביא גם לבלבולת הגידול בביקוש המקומי וגם להקטנת הזדקקותה של הממשלה להלוואות מבנק ישראל, שפירושו הפשוט - הדפסת כסף.

איך נשיג את מטרותינו אלה?

בשבועות האחרונים התנהל ויכוח ציבורי רחב סביב שאלות אלו, גם לאחר שהושגה הסכמה לגבי מטרות המדיניות, מבחינת הייצור, הצריכה והיצוא. אני שמח על עצם קיומו של דיון ציבורי. זמן רב מדי קיבלנו את מצב הכלכלה כדבר נתון, והתייחסנו אליו כבעיני שוויון-נפש. למרות האזהרות הפי שר האוצר הקודם וגגיד בנק ישראל. כל תשומת-הלב היתה מופנית לכיוונים אחרים. רק בחודשיים האחרונים, אחרי הרכבת הממשלה החדשה, נתגלה לאנשים רבים מצבו האמיתי של המשק. הוויכוחים הפומביים, והדיונים בפורומים הממשלתיים השונים, עזרו להבהיר לציבור את מצבו האמיתי. הם עזרו להחדיר לתודעה שאנו חיים-על הר געש, ושקיים הכרח בצעדים חמורים כדי למנוע את סכנת ההתמוטטות. אני בטוח שהציבור יקבל את צעדיו בהבנה.

השאלה שעמדה לפנינו: מה האמצעים הדרושים כדי להשיג את המטרות הריאליות שדיברתי עליהן. שכן בשדה הכלכלה ניתן להשיג אותן במטרות עצמן על-ידי שימוש באמצעים שונים. העדפנו ללכת בדרך שהבטאה בהסדר הכולל, לא בדרך ההעלאות הגדולות בשכר, במסים ובמחירים, ואף לא בדרך פחות המטבע.

הכנסתם - וצריכים להשלים עם כך - בצורת איגרות-חוב. המעסיקים ישאו בטל ממש, והעומס יתחלק בינם לבין השכירים בצורה מאוזנת. גם העצמאיים ישאו בחלקם: אם נוסף על כך את העובדה שהממשלה הוסיפה ותעלה את רמת השירותים והתמיכות למשפחות מעוטות-ההכנסה ומרובות-הילדים, הרי עשינו כמיטב יכולתנו להתקדם לקראת פתרון הבעיות שמעורר הפער הסוציאלי בין שכבות האוכלוסיה, בעיקר בהתחשב בתנאי המלחמה שאנו נתונים בהם.

כדי לעמוד בטל הבטחוני הכבד נעלה בשנת 1970 את תשלומי החובה ואת המסים. בעת ובעונה אחת הגבלנו מאוד את הגידול בהוצאות הממשלה, ואין כוונתי לקיצוצים סמליים, אלא לקיצוצים של ממש, במיתוח ואפילו בשירותים. קיצצנו את הצעת התקציב פעמיים: גם בדיון עם השרים על תקציבי משרדיהם וגם בוועדת שרים מיוחדת לכך. בכונתנו להביא תקציב שיוזקק להלוואות מבנק ישראל במדה נמוכה הרבה יותר מאשר ב-1969/70, ובממדים שלא יעריצו את יציבות המשק. תקציב ריאליסטי וקשה. אני מקווה שנגעמד בו.

אני יודע שיש בלינו מי שינסה להסתתר מפני המציאות הקשה מאחורי הסמירה הסתמית: "תקצץ הממשלה בהוצאותיה!" או לא בהרנו בדרך הקלה של הפרכת טענה זו, אלא עשינו מאמץ גדול ללכת בדרך זו, אף-על-פי שהיא מכאיבה וקשה, מכאיבה קודם כל לתושבים.

התקציב הוא בן 10 מיליארד לירות בקירוב. סכום עצום. לכאורה הוא קל מלצץ בו 10%. למעשה, המ-לאכה קשה ביותר. 4 מיליארד מוקדשים לבטחון בסעיף הבטחון, ומאות מיליונים נוספים פוזרים למטרה זו בסעיפים אחרים. מי מוכן לומר, בלב שקט, שיש לקצץ בסכום זה ב-400 מיליון? קיצצנו סכום מסוים ודחינו ביצוען של פעולות אחרות, בידענו שיתכן וצרכי המלחמה יהפכו קיצוציו אלה לאות מתה תוך כמה חודשים. כבר קרה לנו כדבר הזה.

סכום נוסף, של 1,800 מיליון לירות, מוקדש לתשלום חובות. כאן לא קיצצנו ולא נקצץ אפילו פרטה אחת. זהו צינור החמצן של המשק. בלעדיו לא נוכל. סכום שלישי, מיליארד לירות, מוקדש לקליטת העלייה. אנו מקווים לעלייה של 50-60 אלף איש השנה, מארצות הרווחה ומארצות המצוקה גם יחד. האם יש מי שיציע לקצץ קיצוץ ניכר בסכום זה? אף-על-פי-כן קיצצנו. סכום רביעי, 700 מיליון לירות, מוקדש לחינוך. גם סעיף זה קיצצנו במשהו. אם נגרע מ-10 המיליארדים את ארבעת הסעיפים האלה, הרי הוצאתנו מן החשבון 7.5 מיליארד לירות, ובשאר ה-2.5 מיליארד הקיצוצים חמוצים יותר.

ומכאן לתקציב עצמו: הצעת התקציב לשנת 1970/71 היא בסך כולל של 9,909 מיליון ל"ה, לעומת 8,223 בשנת 1969/70. למעשה הוצאות התקציב השוטף מגיעות ל-8,490 מיליון ל"ה - הגידול בין אומדן לאומדן הוא איפוא כ-20%, ובין האומדן לביצוע 16.5%. אנו מקווים שהשנה לא יגדלו ההוצאות למעשה מעל לאומדן באותו שיעור כאשתקד, ושהאומדן הוא ריאליסטי.

חמישה הם עמודי-התווך של התקציב: ההוצאות לבטחון, לשיכון, לקליטה, לחינוך ולתשלום חובות. כל אלה בגדר השקעות לעתיד או תשלומים על חשבון ההשקעות בנושאים אלה בעבר. חמשת הסעיפים הללו

ספקולטיביות להתייקרות. אין ספק שגם ההפקדות על היבוא שהפעלנו לפני כמה שבועות, כמו גם המדיניות המוניטרית המצמצמת בכללותה, ייצרו נטייה טבעית לצמצם את המלאי, וממילא וגבל הגידול ביבוא. כאן רצוני לומר שחלק ניכר מן האחריות להצלחת המדיניות הכלכלית מוטל על הרשות המוניטרית, ומובטחני שבנק ישראל והנגיד יעשו את המוטל עליהם בתחום זה, בידיעה וביעילות המאפיינים את פעולתם.

היצוא מעורר בעיות נוספות: האם לא יופרע גידול על-ידי עליית הוצאות הייצור? כבר אמרתי שגידול הייצור יחד עם בלימת הגידול בצריכה הפרטית ישאיר כמות מספקת של סחורות וגורמי ייצור, וזיהה איפוא יותר מה ליצוא. מצד שני, הרי להערכתנו תביא עליית תשלומי השכר לידי עליית הוצאות הייצור של היצוא ב-5%-6% בערך. עלייה זו ניתן וצריך לספוג. אולם אנו פועלים לשמירה על כושר ההתחרות של היצוא הישראלי. הבוקר החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה להגדיל את החוזר המסים העקיפים ליצוא בסכום הקרוב ל-100 מיליון לירות. הסדר זה ייבנס לתקפו לגבי סחורות שיויצאו החל ב-20 בפברואר, היינו בסוף שבוע זה.

גם אם תגדל התמורה ליצוא במידה גדולה ביותר, לא נוכל להגדיל השנה בקנה-מידה ניכר את יצוא תפוחי-הזהב, או השימורים, או הנוחשת, או האשלג. מרבית יצוא הסחורות אינה מגיבה מיד על השינויים בתמורה ליצוא. דומה שגם ביצוא השירותים שלנו יש כמה סעיפים דומים מבחינה זו. כבר אמרתי שגידול היצוא הוא תהליך ממושך. חשוב שכל הדנים בנושא זה יזכרו זאת, ולא יקונו לצעדים דרסטיים ולתרופות פלא. אין תרופות פלא.

ושאלה נוספת - אחרונה וראשונה: מה יהיה על יתרות מטבע-החוף? שיקול זה מדריך אותנו בפעולתנו - וכבר אמרתי וחזרתי ואמרתי - בשני כיוונים: מצד אחד, כבר הסכרתי מה עלינו לעשות כדי להביא לידי כך שהפער בין היבוא ליצוא יגדל במידה מועטת ככל האפשר. מצד שני אנו עושים מאמצים מירביים כדי להגדיל את יבוא החוף. אינני חפשי לרונ בנושא זה באותה פומביות שהיא נהוגה לגבי נושאי פנים של הכלכלה. אומר רק שנראים סיכויים טובים שב-1970 יגדל יבוא החוף במידה ניכרת לעומת 1969, אם כי, כמובן, אין לומר דבר זה בוודאות. אם אמנם יתגשם חלק מתכנון-תינו ומציפיותינו בתחום זה, נוכל להגיע לכך שהתפרש בין הגרעון ליבוא החוף לא יהיה גדול ביותר, וממילא תהיה הירידה ביתרות קטנה יותר מאשר בשנת 1969.

כך או כך, רצוני לחזור ולהבהיר לחברי הבית שאנו רואים ביתרות מטבע-החוף מודד רגיש ביותר למצב המשק כיום, ומשום כך אני חוזר ומדגיש נושא זה. אין אנו רואים במדיניות ובתקציב המוגשים כיום סוף פסוק למדיניות הכלכלית. נוסף לעקוב אחרי התפתחות המשק יום יום, ונגיב עליה במידת הצורך. עם זאת, עצתי הנאמ-נה למבקשים להרוויח רווחים ספקולטיביים בצפייות לשינויים, שלא יעשו זאת. כבר היו מי שניסו לבנות על עליית מחירים, וכשלו בכך.

כפי שכבר אמרתי, ההסדר הכולל יש בו תשובה גם לצרכים הסוציאליים של חלוקת נטל המסים. לפי ההסדר תיהנה המשפחות בעלות ההכנסות הנמוכות מתוספת ממשית, במומן, להכנסתן, בעוד שבעלי ההכנסות הגבוהות בקרב השכירים יקבלו את תוספת

חברת י"ד, ושיבה מ'
- חוק התקציב לשנת 1970/71 (פ. ספיר) -

של אלפים בעבודה טבעית; עובדים שלא יכלו - מפאת גילם, זמן עלייתם או תעסוקתם - לרכוש זכויות פנסיה, רוכשת הממשלה בשבילם זכויות אלה בקרנות הפנסיה הקיימות, כדי לאפשר פרישתם וקיומם בכבוד לעת זיקנה.

לוקנים שתאריך עלייתם לא התיר להם לרכוש לעצמם זכויות קיצבת זיקנה מביטוח לאומי הונהג הסדר קיצבת הזיקנה המיוחדת. קיצבה זו שווה בשיעוריה לקיצבת הביטוח הלאומי, וניתנת לעולים חדשים ולנו-קקים. הכוונה היא להרחיב הסדר זה לכל, תוך התחשבות בסייגים הכספיים המוטלים על האמצעים הציבוריים במשק.

לשנת 1970/71 החלטנו על העלאת שיעורי הגבייה של הביטוח הלאומי. במקביל יחולו גם שיפורים בתש-לומים למבוטחים. הבולט שביניהם בא לפתור בעיה המעיקה במיוחד על רבבות אזרחי המדינה הנקראים לשירות מילואים ממושך בתנאי החירום הקיימים. התשלום תמורת שירות המילואים מקון ההשוואה היה עד כה מוגבל בתקרה של 700 ל"י לחודש. מ-1 באפריל תעלה התקרה ל-1,500 ל"י לחודש. הישג חשוב הוא לשכירים ולעצמאיים בעלי ההכנסה הבינונית, שראו עצמם עד כה כמקופחים בכך ששירות המילואים שלהם גרם להם גם הפסד כספי ניכר. כן תחול העלאה ניכרת בשיעורי התשלום בעד ילדים נפגעי תאונות וקיצבות הזיקנה.

השנה אנו מנהיגים חידוש חשוב, בהקימו את קרן הביטוח מפני אבטלה, דבר שכל חוגי הציבור סמכו ידם עליו. מבחינה חברתית וכן מבחינה כלכלית עדיף להנהיג ביטוח זה בתקופת גיאאות ותעסוקה מלאה. זה הזמן להתחיל ולצבור קרן שתעמוד לעובד בתקופת שפלי עמיתי שר העבודה יגיש לכנסת את הצעת החוק המפורטת, הכוללת את כל הזכויות וההתחייבויות של העובדים והמעבידים במסגרת זו, כמו גם את הפירוט לגבי תוספת הזכויות במסגרת הביטוח הלאומי, על משמעותן החברתית החשובה.

את תכניות הפיתוח לשנת 1970/71 נאלצנו לבלום כדי להכניסן למסגרת המותרות מבחינת מצבו של משק חירום ובשים לב לעודף הביקוש לגורמי ייצור בענף הבנייה.

סך ההוצאה לתכניות הפיתוח, להוציא שיכון, מגיע בשנת 1970/71 ל-772 מיליון ל"י לעומת 787 מיליון ל"י, דהיינו - עמידה ברמת ההשקעות.

במסגרת תקציב מוטקן זה נדחו תכניות שונות למפעלי מים, הרחבת שירותי דואר וטלפון, סלילת כבישים בין-עירוניים, הלוואות להקמת תעשיות, מפעלי פיתוח, ועוד. למרות זאת תימשך תנופת פיתוח המדינה, אם גם בקצב מואט. כ-80 מיליון ל"י הוקצבו להקמתן ולהחזקתן של ההיחזיויות ברמת הגולן, יהודה ושומרון ומרחב סיני. הפעולה לביסוס מושבים נמשכת בהיקף דומה לשנה הקודמת. נמשך בהעברתם לעצמאות משקית ולטיפולי של משרד החקלאות.

בשנת 1970 הגיעה אספקת המים ל-1,500 מיליון מ"ק, מתוך זה 180 מיליון מ"ק להרחבה ו-1,320 מיליון ל"י לאספקת מים. יוקמו מפעלי מים להיחזיויות חדשות ויושלמו מפעלי מים להתחייבות, וישקעו סכומים בשיפור המצב ההידרולוגי ברצועות החוף ופיתוח מקורות מים חדשים.

יחד מהווים 75% מהוצאות התקציב. מתוך הגידול בתקציב תופסים חמשת סעיפים אלה 87%.

זו הפעם הראשונה שאנו מפרסמים את תקציב הבטחון במלואו. לדעתנו, יש חשיבות ציבורית לדבר שהציבור יידע מה היקף הוצאותיו במלחמה על קיומו. ההוצאות הישירות לבטחון מגיעות ל-3,810 מיליון ל"י, שהם למעלה מ-38% מן התקציב. בנוסף על ההוצאות הישירות, הבאות לידי ביטוי בסעיף זה, אנו מוציאים למטרות בטחון עוד מאות מיליוני ל"י המופיעים בסעיפים אחרים, כגון הבטחה, מקלטים, היחזיויות, הוצאות קרן השוואה למילואים והספקת מסכות גז חינם לכל האוכלוסיה.

הנטל הכבד של הבטחון ושל תשלום החובות הוא אחד. שניהם משעבדים 56% מן התקציב, מגבילים אותנו בפעולתנו ומונעים אותנו מלהמשיך ולפתח את השירותים, שהמדינה גונתת לאזרה, באותו קצב שהיינו רוצים בו ורגילים בו. בהצעת התקציב עשתה הממשלה מאמץ עליון לגייס את היקף השירותים ברמה הקיימת, ואף להעלות את רמת השירותים לשכבות מעוטות-היכולת.

הוצאותינו לקליטה מתבססות על ההנחה של 50-60 אלף עולים בשנה הבאה. בהצעת התקציב המונחת לפניכם הקצינו 626 מיליון ל"י לשיכון, ורובו הגדול של סכום זה קודש לעלייה. זאת מלבד ההוצאות לקליטה ראשונית בתקציב הסוכנות היהודית, שאף הן מסתכמות בעשרות מיליונים.

לשירותים הסוציאליים לאוכלוסיה, אשר חלק גדול מהם מופנה לשכבות של מעוטי-היכולת, הוקצב השנה סכום של 1,400 מיליון ל"י בקירוב - כ-15% מן התקציב. התקציב השוטף לחינוך מסתכם ב-524 מיליון ל"י. סכום זה נועד לתת תשובה לצרכי מערכת החינוך כולה, המקיפה בשנת תשל"מ מעל 800,000 תלמידים במסגרות החינוך השונות. מן הראוי לציין את הישגיה הגדולים של מערכת החינוך, המוצאים את ביטויים גם בשיעורי הלמידה בדרגות החינוך השונות. לגבי גילאי שלוש-ארבע, אשר חוק חינוך חובה אינו חל עליהם, הגענו לכך ש-50% מן הילדים לומדים בגני-ילדים. גם בקרב גילאי 14-17 הגענו לשיעור למידה של 73% במוסדות חינוך מוכרים. למרות הריסון בתקציב, שהחלי-טה עליו הממשלה, תימשך ההרחבה בשטחים החיוניים כגון מערכת הגנים לגילאי 3-4 וחינוך לילדים חריגים.

למרות הדרישה שאנו דורשים מכלל האוכלוסיה, והממשלה בתוכה, לצמצם בהוצאות האישיות והציבוריות, ראינו חובה לעצמנו להגדיל את תמיכת הסעד ממקורות ציבוריים כ-35 ל"י ל-50. בעיה חריפה נוספת המעיקה עלינו היא בעיית הילדים המפגרים. יש לצפות שתוך פרק-זמן של שמונה שנים נדביק את הפיגור הגדול הקיים.

כן תעשה הממשלה בשנה הבאה לסידורים ולדאגה ל-8,700 ילדים הזקוקים לכך מבחינה סוציאלית (לעומת 7,700 ילדים בשנה זו). הממשלה דואגת לאפשר הכשרה מקצועית לחסרי מקצוע, נוער ומבוגרים, ומאפשרת ללומדים לקבל מענקי קיום בתקופת הלימודים. למבוג-רים, הלומדים בענפים הדרושים למשק, מענקי הקיום הם מ-8 עד 13.5 ל"י ליום, לפי הענף והמצב המשפחתי. בעבודות זימות לקשישים ולמוגבלים בכושר-עבו-דתם יועסקו בשנה הבאה 13,000 עובדים, לעומת 14,600 בשנת 1968/69. ירידה זו באה בזכות קליטתם

של עלייה גדולה ברמת החיים של הפרט. אין זה משום שאיננו רוצים בכך. אין זה משום שאנו מתעלמים מכך שעוד יש בישראל רבבות משפחות בארץ החיות בתנאי מצוקה. הסיבה היא אחת — המדינה אינה יכולה לעמוד בעלייה כוללת וגדולה ברמת החיים. בהסדר הכולל גורנו על עצמנו ריסון עצמי חריף. בעבודתם בשלוש השנים האחרונות הראו העובדים אחריות למשק. אני בטוח שגם השנה תבוא אחריות זו על ביטוייה המלא.

אני מקווה שלא יהיו בינינו קבוצות שינסו לנצל את מעמדן המיוחד או את העמדה ה"אסטרטגית" כביכול, שהן נתונות בה, כדי לעקוף את ההסדר הכולל. שכן, רצוני להצהיר ברורות: הממשלה לא תתן ידה ולא תסכים להעלאות שכר חריגות, פראיות — בין אם הן נקראות העלאות שכר ובין אם הן מסתרות מתחת לכל שם אחר. איננו רואים כל הצדקה לכך. עובדי המדינה ושאר השירותים הציבוריים לא קופחו בארבע השנים האחרונות. הם נהנו מבטחון בעבודה, וגם כשענפים אחרים במשק סבלו מאבטלה, לא חלה ירידה ברמת חייהם שלהם. להיפך.

ייתכן, כמובן, שהיו ועוד יש פה ושם עיוותים וקיפוחים — אבל אנחנו בטוחים שאין אלה קיפוחים זועקים לשמיים. מצב המדינה והלחצים על תקציבה הם כיום כאלה, שאיננו יכולים לפתור השנה את כל הבעיות. היום אנו במאבק על קיומו הבטחוני והכלכלי. משום כך לא ניכנס היום לסבך הבעיות הקטנות ולא נאפשר העלאות שכר מעבר למוסכם. הממשלה היא המעביד הגדול ביותר במשק: של מורים ושל חיילים, של פקידים ושל רופאים, של טכנאים ושל אקדמאים. תוספת גדולה בהוצאותיה לשכר — פירושה תוספת מסים. לא נעשה זאת. גם בלאו הכי מוטל על הציבור ועל המשק עול כבד.

רצוני לומר מראש: הממשלה לא תלך לקראתכם, ואינה יכולה ללכת לקראתכם. דווקא אתם, עובדי השירותים הציבוריים, משרתי הציבור, חייבים להיות דוגמה לציבור. הממשלה מצדה מתכוונת גם היא להיות דוגמה: לא נסכים להסדרים פורצי דרך, ואפילו יאימו ויכריזו על פשיטות וינסו לשתק שירותים חיוניים. אם תבחרו ללכת בדרך זו — ישפוט אתכם הציבור. אם תהיו דוגמה לאחריות — יעריך אתכם הציבור.

לבעלי ההכנסות הנמוכות אנו מבטיחים כי נדאג להם גם באמצעות מדיניות השכר, גם על-ידי חלוקת עומס המסים וההיטלים, וגם בדרך הגדלת הסיוע למשפחות אלו מתוך מערכת הביטוחים, הקרנות והשירותים הממשלתיים. גם בזמן מלחמה — ואולי דווקא בזמן מלחמה — עלינו לחזק את החלשים בינינו. הממשלה רואה זאת כחובתה כשם שרואה זאת כל אזרח בישראל. ומשפט למעסיקים: חלק גדול מהנטל הנוסף יוטל עליכם, הן על-ידי מסים, היטלים ומילואות חובה, והן על-ידי ייקור גורמי הייצור, ובפרט השכר. אני יודע שהנטייה הטבעית במקרה זה היא "להעביר" הלאה את ההתנ"ך. רות. לטובתכם ולטובת המשק הייתי יועץ לכם לחשוב יפה יפה לפני שתעלו את המחירים. לא זו בלבד שהתחייבתם על כך — אתם גם עלולים להיתקל בשביתת קוונים: לא שביתה מאורגנת אלא שביתה מאין ברירה.

השנה לא תסתובב במשק כמות כה רבה של כסף כמו אשתקד. אם תעלו את המחירים, עלול שרככם

סך 107 מיליון ל"י יושקע בפיתוח שירותי הדואר והטלפון. מרביתו של הסכום מיועדת לפיתוח רשת הטלפון. בתחום הקשר הבינ-לאומי נמשכת ההתפתחות שנבעה מן המעבר מקשר רדיו-טלפון לקשר באמצעות הכבל התת-ימי. פעולות פיתוח נוספות בשירותי הטלפון בסכום של 30 מיליון ל"י יבוצעו באמצעות מימון מבנקים.

סך 147 מיליון ל"י מיועד להמשך פיתוח התעשייה והמלאכה באמצעות מוסדות בנקאיים וכן קידום המחקר התעשייתי. מתוך סכום זה למעלה מ-40 מיליון ל"י יוענקו במסגרת החוק לעידוד השקעות הון.

תימשך סלילת כבישים בעורקים העיקריים במסגרת של 54 מיליון ל"י. בכלל פעולות אלה יש להזכיר במיוחד המשך עבודת הסלילה בכביש ירושלים-תל-אביב ובכביש המהיר חדרה-חיפה.

בתחום התחבורה יושקע סך 97 מיליון ל"י בקירוב. בין היתר תימשך סלילת המסלול החדש בגמל-התעופה לוד אשר יותאם לנחיתת מטוסי בואינג 747 ותיערכנה הכנות אחרות להתפתחות החלה בתעופה האזרחית. תימשך ההשקעה בכבישים העירוניים, בעיקר בערים הגדולות. במסגרת זו יוחל בעבודות הכנה לסלילת נתיבי אילון.

ומכאן לצד ההכנסות.

ההכנסות ממסים ומתשלומי החובה יגיעו ל-5,250 מיליון ל"י — גדול ב-31% לעומת אומדן 1969/70 וגידול של 20% בקירוב לעומת ביצוע התקציב השוטף. מן התוספת של 1,250 מיליון ל"י יבואו רק 200 מיליון ל"י מהגדלת שיעורים — 100 מיליון ל"י מהגדלת היטל הבטחון על מס הכנסה מ-10% ל-15%, וכ-100 מיליון ל"י ממסים עקיפים והגדלת דמי רשימות ואגרות. כל אלה העלו במידה ניכרת את שיעורי מס ההכנסה ותשלומי החובה על ההכנסה. איננו יכול לומר שלבי שקט, אבל לא היה מפלט מכך. אני מקווה שלא יהיה בכך משום הרתעה מתוספת השקעות ומתוספת מאמן.

המילואות מן הביטוח הלאומי יגדלו ב-340 מיליון ל"י ויגיעו ל-500 מיליון ל"י. מילואו הבטחון מן הציבור, שהפך להיות חובה, יכניס 400 מיליון ל"י — תוספת של 125 מיליון ל"י לעומת השנה השוטפת. מילואו החסכון — של עובדים, מעסיקים ועצמאיים בשיעור של 4% מן השכר — יכניס 440 מיליון ל"י.

סעיפי ההכנסה, שלא יחול בהם שינוי ניכר, הם גביית החובות ומילואות החוץ. סכומם הכולל יהיה כ-2,000 מיליון ל"י. הסעיף, שחל בו שינוי ניכר באומדן, הוא מילואות מבנקים ואמיסיות. סכומם יורד ב-400 מיליון ל"י ומגיע ל-650 מיליון ל"י בתקציב הבא. שינוי זה בא לאחר שאומדן ההכנסה ממקור זה לא התממש השנה. היתה זו אחת הסיבות לגרעון הגדול בתקציב השוטף.

המילואו מבנק ישראל מתוכנן להיות שווה לזה שבאומדן השנה — כ-650 מיליון ל"י. אנו מאד מקווים ומאוד רוצים שלא נודקף שוב השנה למקור מימון זה בממדים גדולים יותר מאלה שבתקציב. שאם לא כן, לא יתממשו אומדני הספיגה, על כל התוצאות החמורות העשויות להשתמע מכך.

אדוני היושב-ראש, לפני שאסיים את דברי איני רואה עצמי פטור מלומר כמה דברים לקבוצות הגדולות בינינו ראשית — לעובדים. שנת 1970 לא תהיה שנה

חוברת י"ד, ישיבה מ'

— חוק התקציב לשנת 1970/71 (פ. ספיר, ליאור); החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב (ברקת, ביבי, הורביץ) —

הישראל, בתחומים שונים, מאז הקמת המדינה — ואף לפני כן — ואינני סבור שאי-פעם עמדו לפנינו בעיות כלכליות בממדים כאלה ובחומרה כזו. אינני פסימיסט מטבעי. אבל העובדות שסיכמתי לעצמי בערבו של אותו יום הביילו אותי, ונתמלאתי חרדה גדולה עוד יותר. למחרת היום חזרתי ונתעודדתי. חזרתי וראיתי את הצד השני של המטבע. יש לנו במה לצאת למערכה זו. בעשרים ואחת השנים מקום המדינה הקימונו כאן משק וכלכלה המסוגלים ליצור ולייצא, לבנות ולהשקיע, לבנות ולפתח — ולעמוד בנטל הבטחון. אילו היה נטל זה גופל עלינו לפני עשרים שנה, אפילו לפני עשר שנים, היה המשק מתמוטט מכובד המשא. היום אנו יכולים לעמוד בו. היום אנו מסוגלים לגייס כוחות נוספים מתוך עצמנו ומעזרת העם וידידנו בעולם, כדי לעמוד באתגרים.

ועוד דבר — חשוב עוד יותר. בעשרים ואחת השנים האחרונות נוצר בארץ זו עם, בעל יכולת, כשרון והשכלה. עם מגובש ומלוכד הלחם על קיומו. עם הידע את חומרת השעה יפעל בצורה הנכונה להתגבר על הבעיות, יגלה אחריות וסולידריות.

אותו עם, הנושא על כתפיו בגבורה את עול הבטחון, ישא על כתפיו גם את עול הוצאות הבטחון. אותם אבות השולחים את בניהם בתפילה ובחרדה לחזיתות המלחמה, לתעלת סואץ, לבקעת הירדן, לרמת הגולן, לאוויר ולים — יידעו מה חובתם לעשותה באותו עורף, שאינו עורף אלא קו חזית: בירושלים, בתל-אביב, בחיפה ובכאד-שבע, בכל עיר וכפר, מושב וקיבוץ. כל מקום ישוב הוא הקו הראשון בחזית הכלכלית.

בשנה זו יהיה עלינו לגייס את כל משאבי המשק והחברה לעמוד במשימות שלפנינו. אני בטוח שאם נפעל יחד, בהרגשת אחריות הדדית, נעמוד. בטחונו וכלכלתנו שלובים זה בזה. בהם הערובה לעתיד — ואני בטוח שתקוות העתיד תכתוב לנו את מעשינו היום. עלינו המלאכה לעשותה.

מוכרי הכנסת ת. ליאור :

כבוד הנשיא !

(חברי הכנסת קמים לכבוד נשיא המדינה, היוצא מאולם הישיבות)

ד. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב *

הי"ד מ. ביבי :

נשמע הדעות של נמנעים. רשות הדיבור לחבר הכנסת הורביץ להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

יגאל הורביץ (תרשימה הממלכתית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ידעיים אנו כי צורך השעה הוא לזרז עד כמה שניתן את תהליך עבודתה של הכנסת בעיבוד הצעות התקציב ובהבאת הצעת התקציב לאישור הכנסת. אך אנו, שאיננו משתייכים לקואליציה, רואים את עצמנו חייבים להיות שותפים לדיון ולביקורת מתוך ידיעת העניינים על בוריים.

לא ייתכן שאיש מבין אנשי המפלגות שאינן משתתפות בממשלה לא ישתתף בדיונים הנוקבים בוועדת הכספים — ועדה הבאה במקרה זה שלפנינו לרשת במידה

לצאת בהפסדכם. אתם יודעים, כמוני, שהשנים האחרונות היו שנות רווחים. חלק מרווחים אלה בוודאי פיצו אתכם על הפסדי שנות המיתון. חלק אחר הושקע לברכה בהרחבת כושר הייצור. לכן תוכלו לספוג השנה את ההתייקרות, ועדיין יהיו מפעליכם רווחיים — ובפרט אם יוסיף פרוץ הייצור לעלות. לכן, הישבו היטב קודם שאתם מחליטים להיכנע לפיתוי ולהעלות את המחירים. בדים אלה אמורים גם במסדות הציבור, ובעיקר בדשיות המקומיות. אין ספק שמצבן הכספי יורע במשהו בשל העלאות השכר. חובתם של המוסדות היא לספוג את מירב ההתייקרות על-ידי יעול השירותים וצימצום המנגנון. ובמידת הצורך יש לקצץ גם בתכניות פיתוח שאינן מיידיות וחיוניות. לא נוכל להסכים לגילגול כל תוספת הוצאות על שכם הציבור, בצורת העלאת מסים גדולה וייקור השירותים. דבר זה יחבל באיוון וביציבות, והממשלה לא תתן ידה לכך.

ובסיכום, חברי הכנסת, הנה זו הצעת התקציב. הריהי ביטוי למדיניות כלכלית כוללת, המקפת את מכלול בעיות המשק בכל התחומים ובכל האמצעים — של מדיניות פיסקלית, מוניטרית, מדיניות השקעות, מדיניות הכנסות וכמוכן מדיניות סחר-חוץ המכוונת לעידוד היצוא. כל אלה שלובים זה בזה, ואנו מתקדמים לאורך חזית רחבה. אמנם אין התקציב הולם את כל הצרכים. הם רבים וגדולים. אני רואה שורה של תחומים שבהם יכולים אנו, כמעט חייבים, להוציא יותר. אבל קצד מצע ההכנסות מהשתדע. אם נבצע תקציב זה ככתבו, ניתן תשובה לצרכינו החיוניים ונקדם את המשק. אם נחרוג ממנו, בהכרח המציאות — ובעיקר המציאות הבטחונית — ינאלץ לנוקט אמצעים מפצים, כדי שלא נכרע תחת כובד המשא.

הרשוני נא לסיים דברי אלה, שנתארכו, בכמה מלים אישיות.

לפני חודשיים חזרתי וקיבלתי עלי את תפקיד שר האוצר. לא הייתי רחוק מעולם המשק גם באותה תקופה שלא כיהנתי בתפקיד זה. עם זאת, הרי ביום שישבת לראשונה לסקור את מצב הכלכלה והתקציב נפלה עלי אימה גדולה. נתברר לי שהמצב חמור הרבה יותר משסברתי, ושהנטל שירבץ עלינו בשנים הבאות כבד עוד יותר ממה שחשבנו כולנו. אני עוסק במשק

הי"ד ר. ברקת :

חברי הכנסת, לפני נוסח החלטה, האומר: "בהתאם לסעיף 2 של החלטת ועדת הכנסת מיום כ"ו בטבת תשכ"ג, 22 בינואר 1963, בענייני נוהל — סדרי דיון בתקציב השנתי, מחליטה בזה הכנסת להסמיך את ועדת הכספים לפתוח בדיוניה להכנת התקציב לשנת 1970/71 לקריאה שנייה ושלישית מיד לאחר הרצאת שר האוצר. אני מעמיד הצעת החלטה זו להצבעה.

ה צ ב ע ה

— רוב	בעד
— 1	נגד
— 5	נמנעים

ההחלטה נתקבלה.

(* נספחות.

— החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב (הורביץ, בדה, נסים);
 חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון) (ביבי, דינשטיין) —

עמדתם הביקורתית עדיין אינה פוסלת אותם מלהיות שותפים של ממש, אם לא לביצוע, הרי לאפשרות של דיון וביקורת.

למרות כל זאת אנו מקווים עדיין כי יש מקום לשינוע, וכי יש ערך לדיונים במליאה, וכי שר האוצר וסגנו יאיצו לדברי האופוזיציה. עלינו לזכור כי בענייני כספים הפרטים ופרטי הפרטים הם הקובעים, והפרטים והפרוטות מצטרפים למיליארדים.

אנו תובעים לאשר את הצעתנו בדבר צירוף נציג מן המפלגות שאינן משתתפות בממשלה, לוועדת הכספים, למטרה זו. מובן שאין תביעה זו באה לפגוע בזכותנו לנציגות קבועה בוועדת הכספים. הגשנו תביעה ברורה זו לוועדת הכנסת, ואנו מקווים כי תביעתנו תתקבל עלי-ידה.

בלי להתייחס לדברי שר האוצר כאן — את דברינו נאמר, כמובן, בשעה שיערך הדיון על התקציב —, כבר עכשיו אני מצטער מאוד כי האופטימיות של שר האוצר אינה נחלת. אני מאוד מאוד מודאג ומאוד סקפטי בשעה שאנו שומעים כאן כי השנה תהיה שנת מפנה.

הציבור מבוגר ומגהיז; הוא מוכן לקרבות, הוא מבין את המצב. האומנם מבינים גם אנו את המצב? גדלו לנו מצביאים משוכחים בצבא; כמוהם גדלו לנו כלכלנים מעולים — אך אנו חכמים מהם, מיטיבים להבין מהם, דבריהם מגיעים עד תנוך אוזנינו ואינם חודרים פנימה.

אך נחזור לואת בבוא הזמן.

דבה את תפקיד המליאה. להביא הצעות תקציב אשר גלעסו, נטחנו ועוכלו בטרם הובאו לפני המליאה, הצעות שנידונו דיון מפורט וממצה בוועדה בטרם נשמעו דבריהם של חברי הכנסת במליאה — זהו אישור ללא דיון כמעט, ואינו נסבל בשום אופן.

חבר-הכנסת קלינגהופר, בנאום התקציב בכנסת לשנת 1967/68, אמר: "המליאה אינה עוד במה לדיס-קוסיא אמיתית, שיש עמה אפשרות של שינוע הדדי". עכשיו עשויה מפלגתו של חבר-הכנסת קלינגהופר לתת יד לנהל חדש המחורף גם מצב זה — —

יוחנן בדר (גח"ל):
 לצערך, נוהל לא חדש.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
 — — והמביא לידי כך שהמליאה פוסקת עוד יותר מלהיות במה לוויכוח ולביקורת.

משה נסים (גח"ל):
 מדוע לא הצבעת נגד? מדוע נמנעת?

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
 אמנם, הכל לפי התקנות והחוקים. ב"שירי מכות מצרים" לנתן אלטרמן, בדר-שיח בין האב לבן, אומר האב המתון, המיושב ובעל הנוסיון: "בכורי, בכורי הבן... גם כאן חוקים ברזל. לא נחקקו לתוהו". אולם אנו רואים עתה, איך בשעת הצורך נהפכים חוקי הברזל לחוקי גומי. אנו איננו יכולים להשלים בשום פנים ואופן עם העובדה כי בוועדת הכספים אין אנשים האומרים גם לאו.

ה. חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון), תש"ל—1970 *
 (קריאה ראשונה)

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ד' של סדר-היום: חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון), תש"ל—1970, קריאה ראשונה. גשמע דברי פתיחה מפי סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הערכת שוויים של בניינים לצרכי מס הרכוש הממשלתי מוקפאת זה חמש שנים ויותר. הקפאה זו עמדה לפוג בתחילת אפריל השנה. משרד האוצר התכונן לקראת מועד זה. אגף מס הכנסה ומס רכוש עסק במבצע נרחב של הערכה מחדש של הבניינים במדינה, לקראת משלוח חשבונות מס רכוש באפריל. הערכה זו מגמתה היתה כפולה: להטיל מס על השווי המציאותי של הבניינים (בדומה למצב הקיים לגבי קרקעות) ולהכשיר את קרקע לקראת האפשרות לעבור לגביית מס רכוש המבוססת על השווי ההוני (היינו, הקפיטלי) של הנכס. כיום נעשית הערכת השווי על בסיס שכר-הדירה המצופה.

הערכת שוויים של הבניינים לצורך מס רכוש היתה מביאה לתוספת הכנסות של כמה עשרות מיליוני לירות, אשר הובאו בחשבון בעת הכנת הטייטה הראשונה של אומדן הכנסות ממסים לשנת 1970/71.

בינתיים היינו עדים למספר התפתחויות אשר חייבו את האוצר לקבוע מדיניות חדשה בכל הנוגע לצד הפיס-

קלי של תקציב המדינה. המדובר הוא במדיניות החדשה לגבי שכר, מחירים ומסים. היום היתה לבית הזדמנות לשמוע את הערכת שר האוצר לגבי "עיסקת החבילה"; עיסקה אשר הגבילה את עליית השכר, ובכוונתה למנוע עליית מחירים מחד גיסא ולצמצם את העלאות המסים העקיפים ומסי הרכוש מאידך גיסא.

ואכן, המסים העקיפים הוגבלו להעלאה של 100 מיליון לירות בקירוב ומס הרכוש הממשלתי יוקפא לגבי בניינים בשנה נוספת, כפי שאנו מציעים בהצעת החוק המונחת לפני הבית. הקפאה זו תחול גם לגבי קרקע שבשנת 1967 סווגה לצרכי ארנונת הרכוש של הרשויות המקומיות כקרקע תפוסה או כאימה קלאית. המדובר בהקפאה שנבעה כתוצאה מאיחוד מס הרכוש הממשלתי וארנונת הרכוש של הרשויות המקומיות, כל עוד לא שונה ייעודה.

ההקפאה לא תחול לגבי אותם בניינים שנשתנה ייעודם או השימוש בהם, כגון: דירה מושכרת שחוק הגנת הדייר חל עליה והדייר הישן עזב אותה; בית-מלאכה או דירה שהפכו לחנות או להיפך; כן לא תחול ההקפאה לגבי תוספת בנייה או לגבי בניינים או קרקעות שהבעלות עליהם השתנתה.

ההקפאה המוצעת תצמצם את הכנסות מס רכוש מבניינים בסכום של 45 מיליון לירות בקירוב, לפי הערכ-תנו. הוויתור על תוספת הכנסה זו מטרתו לשמור על

ומשאיר לי את האפשרות להביא את העובדות לוועדת הכספים.

והערה נוספת, המתייחסת לסוגיה אחרת, הנוגעת לחוק זה. כבר אמרתי בראשית דברי, כי בשנת 1970 היתה בידי שר האוצר האפשרות להכניס שינויים יסודיים כדי להביא לנורמליזציה במס הרכוש על בניינים בכלל, על בניינים להשכרה ובתים משותפים בפרט, כדי לשים קץ לשיטה של שומות פיקטיביות למעשה. גם בנקודה זו אביא רק שתי דוגמאות כדי להבהיר את כוונתי.

מס רכוש המוטל היום על בתים להשכרה הוא 28% ברוטו. בעולם הרחב נע המס הזה בין 7% ל-8%, וזאת ללא חוק הגנת הדייר. אולם במציאות משלמים אצלנו בעלי הבתים להשכרה לא יותר מאשר 9%, ולא 28%, וזאת משום הקפאת סכום המס במשך שנים רבות, וגם עתה אנו דנים בהמשך ההקפאה של המס לשנת 1970. אולם אופן החישוב של ערך הנכס הוא מלאכותי, מסור-בל, בלתי-נכון וגם בלתי-מציאותי.

הוא הדין לגבי בתים משותפים. מצד אחד, אחוז המס על שווי ערך הנכס הוא 2%, שהוא מופרז לכל הדעות, ואף אין משלמים לפי אחוז זה, כי למעשה קובע עים באופן מלאכותי שכר-דירה פיקטיבי, שהוא נמוך בהרבה, ועל-ידי כך מקטינים את המס, המשתלם לפי שיעור ריאלי יותר ומציאותי יותר, שאינו עולה על אחוז אחד למעשה, ואולי אפילו פחות מזה.

מוטב איפוא לקבוע מבחנים מעשיים וריאליים, נאמר אחוז אחד או אף שלושת רבעי אחוזים במקום שני אחוזים, שלא משלמים ולא גובים אותם, ולא להזדקק לאמצעים מלאכותיים. אותו דבר יש לעשות ביחס לבתים להשכרה, שחוק הגנת הדייר חל עליהם. כאן ייקבע שיעור של חצי אחוז, לפי הערך הריאלי של הנכס וגם של המס המשתלם בפועל.

אני אומר את הדברים האלה לא משום שאני בא לתבוע להקטין את ההכנסות ממס רכוש, אלא כדי לקבוע בחוק מבחנים ריאליים ולפשט את החישוב, כדי שיובן גם לכל אדם פשוט המשלם את המס. שינוי זה לא רק שלא יביא לידי הקטנת שיעור המס המשתלם, אלא נדמה לי שאף יגדיל אותו במשהו.

אסיים את דברי בדוגמה המתייחסת לבתים משותפים. לפי החוק הקיים, דירה צנועה בבית משותף, דירה בת שלושה חדרים ששטחה איננו עולה על 70 מ"ר, חייבת באותו מס כמו דירת מתורת של שלושה חדרים בבית משותף בשטח של 120 מ"ר. הסיבה לכך היא פשוטה בתכלית: בחוק הקיים אין שום מבחן והוא איננו מביא בחשבון לא את גודל החדרים, לא את הסידורים האחרים, לא את טיב הבנייה ואף לא את טיב האזור. נראה לי כי יש להכניס את השינויים האלה לחוק כדי לפשט אותו ולהתאימו למציאות.

יחד עם זה אני תומך בהעברתה של הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה, ואחריו - לחבר-הכנסת בדר.

משה סנה (מק"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה להעיר רק הערות אחדות, כי את הדברים העקרוניים אנתנו צריכים לשמור לדיון הכללי על התקציב.

שלמות "עיסקת החבילה", שבאמצעותה אנו מתכוונים להבטיח את המשך היציבות היחסית, שהיא כה חשובה למשק בימים אלה.

אבקש מן הבית לדון בהצעת החוק ולהעבירה לאחד מכן לוועדת הכספים של הכנסת לדיון ממצה יותר.

היו"ר מ. ביבי:

אנו עובדים לדיון בהצעת החוק. הדיון יהיה אישי במסגרת של 10 דקות לנואם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארליך, ואחריו - לחבר-הכנסת סנה.

שמחה ארליך (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. התיקון המוצע, שהוא על-ידי סגן שר האוצר, אומר כי המס ששולם כמס רכוש בשנים 1967-1969 יחול גם על שנת המס 1970. אני מקבל את הודעתו של סגן שר האוצר, כי הקפאה זאת תימשך במטרה לקיים את ההתחייבות של שר האוצר היום לא להעלות מסים משנה, אלא במסגרת ההסכם שנקרא "הסכם החבילה". אני כמובן תומך בה-צעת התיקון, אולם לא רק מסביבה זו; אני רוצה להביע תקווה וגם רוצה להניח כי בשנה זו, בשנת 1970, תינתן האפשרות והשהות לשר האוצר לתקן כמה פגמים, עיון-תים ולקיימים הקיימים בחוק הזה ולחסל גם את האפליה הקיימת בו וכן את החישובים הבלתי-ריאליים, או אפילו הפיקטיביים, הנהוגים למעשה, כפי שציון גם סגן שר האוצר.

אחד העיוותים הבולטים בחוק זה הוא השוני וההבדל בין חקלאי לחקלאי. בסעיף 1 של החוק, המפרט את הגדרת המונחים, קובע החוק כי "אזור חקלאי" הוא כל מקום שאינו אזור עירוני, ואילו "אזור עירוני" הוא אזור ששר האוצר הכריז עליו כאזור עירוני. גם "בניין חקלאי" הוגדר כבניין שנוצא באזור חקלאי, ואילו "חקלאי" הוגדר כבעל משק חקלאי באזור חקלאי.

בהתאם לכך נקבעו שיעורי מס גבוהים יותר לסוגי רכוש שונים, לרבות מלאי וציוד, הנמצאים באזורים עירוניים, ונקבעו שיעורי מס נמוכים יותר לאזורים חקלאיים. אך לא על כך אני בא להתריע. זה מובן וטבעי, שעל רכוש חקלאי, על מלאי וציוד חקלאי, יחול מס בשיעור נמוך יותר. הבעיה מתחילה בכך, שכאשר שר האוצר הכריז - בהתאם לחוק - על רשימת "האזורים העירוניים", הוא כלל בתוכה ישובים חקלאיים מובהקים, כמו למשל: מטולה, יבנאל, ראש-פינה, פרדס-חנה ואחרים. דומני שחברי הכנסת יעלו חיוך על פשתותיהם כאשר ישמעו שמטולה או יבנאל אינם אזורים חקלאיים, אלא עירוניים. כך נוצרו שני סוגי חקלאים: סוג אחד הכולל את אלה שמגדלים, המשלמים מס רכוש לפי אזור עירוני, כלומר מס גבוה יותר; וסוג שני של חקלאים הכולל את ההתיישבות העובדת, הקיבוצים וכדומה, המשלמים מס רכוש בשיעורים נמוכים יותר, כי הם נכללים בתחום אזור חקלאי, כהגדרת החוק. מהו ההבדל בין מטולה לבין קיבוץ מרחביה? - קשה לי להבין. מדוע חייב החקלאי במטולה לשלם יותר מס מחבר קיבוץ או מחבר במושב עובדים? האם אין כאן אפליה בולטת בין שני סוגים של חקלאים, שיש לבטלה?

הייתי יכול להרחיב את הדיבור ולהביא דוגמאות ממשיות ועובדות על ההבדל המהותי וההפרש בשיעור המס שמשלמים חקלאי מטולה לבין המס שמשלמים חקלאי כפר-יחזקאל. אך אני מסתפק בציון עובדה זו

יושב-ראש ועדת הכספים זוכר ודאי שהתנגדות להקלה זו, דרוש הגיון במסים. אני מודיע שאתנגד לכך גם להבא. המשמעת הקואליציונית אוסרת עלי להתנגד לחוקים שפירושהם הגדלת הכנסות האוצר. אבל מותר לי להתנגד לחוקים שפירושהם הפחתות הכנסות מהאוצר. אני מכריז שאתנגד.

אבל יש לי עוד הערה, והיא יותר חשובה. מה קרה הפעם? — עניין המסים ב-1969, 1970 ו-1971 הוצא מידי אותנו מוסד שהוא מוסמך לדון ולהחליט, כלומר הכנסת, או ועדת הכספים של הכנסת. בדברי ההסבר להצעת החוק כתוב: "בעקבות ההסכם שבין הממשלה והסתדרות הכללית ואיגודי המעסיקים מר-צע...". פירוש הדבר שיש כאילו אמנה בין-לאומית בין מדינת ישראל, המיוצגת על-ידי הממשלה, לבין "מדינת ההסתדרות", ולשם שינוי עוד מדינה אחת, "מדינת המעסיקים". נהוג בכנסת שכאשר הממשלה חותמת על אמנה, למרות שזה בסמכותנו לאשר או לא לאשר, אנחנו מאשרים.

מה אומרת ה"אמנה" הזאת? היא אומרת שהפעם, למרות שזה מס, הכנסת אינה חפשיה לשנות את החוק, כי יש הסכם. הסכמים צריך לקיים. אני אומר שצריך לקיים הסכמים. הסכם הוא דבר קדוש יותר מאשר סמכות פורמלית. אבל איך אפשר לעשות הסכמים כאלה?

ועוד: בשנת 1949 הביא שר האוצר המנוח, ידידי ומורי אליעזר קפלן, בעיה זו לפני ועדת הכספים: לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט הסמכות להטיל מסים היא בידי הכנסת. יש מסים עקיפים, בפרט מכס, מס מותרות ובלו, שהאינטרס הציבורי דורש שהציבור לא ידע מראש על הטלתם. כי אז יש מקום לספקולציה, להוצאת סחורות מהמחסנים וכו'. דבר זה לא רצוי. מסים כאלה, מסים עקיפים, יש צורך להטיל בבת-אחת ושייכנסו לתוקף ברגע שמודיעים עליהם.

הייתי בין אלה שהציעו להנהיג את השיטה שלפיה מוסמך השר להוציא צו, והאישור של הכנסת יבוא בדיעבד, ואם הכנסת לא תאשר — יתבטל המס. זהו החוק מ-1949, ואף פעם לא דרשנו בוועדת הכספים את שינויו, למרות שהוא פוגע במידה מסויימת בסמכות יות הפרלמנט, פוגע בכלל שלפיו אין מס בלי הסכמה פרלמנטרית. אף פעם לא דרשנו את שינוי החוק בעניין זה, לא ידענו על המסים שעומדים להטיל, לא רצינו לדעת, כי היינו מעוניינים שהדבר יישמר בסוד.

ונהג, אדוני היושב-ראש, במשך שבועיים — שלושה שבועות קראנו יום-יום בעתונות מה יהיו המסים העקיפים החדשים, כי היתה התייעצות של נציגי שלוש "המדינות" הללו — נציגי הממשלה, נציגי ההסתדרות ונציגי המעסיקים, אשר דנו בעניין בפומבי, בגלוי, כך שהציבור ידע מה יהיו המסים העקיפים. הדבר הזה פגע בסדר הציבורי ובסדר קביעת המסים באופן רציני ביותר. ועדת הכספים היתה בוודאי רשאית לדרוש, שאם דנים על המסים עם כל המוסדות האלה צריך שידונו מראש גם עמה. אני חושב שוועדת הכספים לא תדרוש זאת, אולם מה שצריך לדרוש הוא, שלהבא תחוקק הכנסת חוקים ותקבע מסים, והאוצר, כמקודם, ימשיך לפעול לפי החוק מ-1949, אלא שלא יהיו מסים שישודם הסכם כעין זה שביסוד הצעת החוק שלפנינו.

קודם כל לגבי החלוקה בין המסים הישירים והעקיפים. נדמה לי שההעלאה שנעשתה במסים עקיפים על שורת מצרכים כבר גרמה להפרת הפרופורציה הסוציאלית בנישיאת הנטל לרעת השכבות העממיות. וזו הרי רק התחלה. נדמה לי שגם בהקפאה הזאת לגבי מס רכוש וקרן פיצויים היתה צריכה להיות דיפרנציאציה חברתית. אנחנו מבינים שהיקף התקציב יחייב שאיבה של מסים מהציבור בסכומים ענקיים. קרוב לוודאי שהקפאת המסים לא תישמר וניקרא להטיל מסים נוספים. השאלה הקובעת היא החלוקה החדקת. אם אנחנו רוצים שהציבור ישא בעול הכלתי-רגיל, וישא בו מתוך רצון והכרה, חייבת להיות הקפדה על עשיית יותר צדק מאשר עד עכשיו ושלא ייעשה פחות צדק מאשר עד עכשיו בחלוקת הנטל. נדמה לי שגם כאן היתה הזדמנות לעשות הבחנה בין רכוש לרכוש: ההקפאה, אי-ההעלאה, היתה צריכה לחול רק על רכוש זעיר ובינוני. אבל יש רכוש גדול שצריך היה להגדיל את המסים עליו. אני רואה בזה — אם כי זה לכאורה דבר פעוט לעומת ההיקף הגדול של התקציב — משמעות סימפטומטית.

עוד מעט נדבר על החוק השני, על היטל הבטחון. אינני אשם שצטטר לחזור על הדברים באותה גימה, אם כי בהתאמה לגישה הנידון. אני בהחלט בעד הקפאה לגבי סוג מסויים — לגבי בעלי רכוש לא גדול — אבל לגבי הרכוש הגדול, בייחוד לגבי רכוש שנצטבר מרווחים של השנים האחרונות, צריך היה לנהוג מידה אחרת.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת בדר, ואחריו לחברי-הכנסת אבנר.

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קיים נוהג לא טוב או סדר לא טוב בחקיקה הפיסקלית שלנו. כאשר מטילים היטל או מס לשנה אחת בלבד, ברור שבתום השנה יטילו אותו לעוד שנה, לעוד שנתיים, אחר-כך לעוד שלוש שנים ואחר-כך ההיטל נעשה קבוע. כאן יש דוגמה לנוהג חדש, שלאחר שנעמנו את דברי שר האוצר מעל במה זו, נוכחנו שנוהג זה הוא לא פחות גרוע. מה קרה? אחרי שנים ללא ספור — אני דרשתי זאת בשנת 1949 ובשנת 1950 בדיונים בכנסת — הוחלט סוף כל סוף לאחד את ארגונת הרכוש העירונית ואת מס הרכוש הממשלתי. שני המסים האלה אוחדו. דרך אגב, בהודמנות זו, כדי שלעובדי העירונית תהיה בכל זאת תעסוקה, לא נכללה באיחוד הזה הארנונה הכללית. כיוון שהשיטות של שני המסים האלה, העירוני והממלכתי, היו שונות, היה צורך לשנות לגמרי את הבסיס. כתוצאה מכך, לפעמים אחרי שינוי החוק היה המס נמוך יותר מאשר שני המסים האלה יחד, לפעמים היה המס גבוה מאשר שני המסים הללו יחד.

הרחמים נכמרו על אלה שהצטרפו לפי החידוש הזה לשלם יותר. לא הייתי מתפלא אילו היו אומרים שהם לא ישלמו לעולם יותר. היה ברור שאילו היו אומרים שהם לא ישלמו לעולם יותר, ובכן הוחלט שבשנתיים הראשונות לא ישלמו יותר מאשר קודם. מי שבגלל שינוי החוק משלם פחות מאשר לפני-כן, ימשיך לשלם במשך שנתיים אלה פחות; מי שצריך לשלם יותר, לא ישלם יותר, אלא אותו סכום ששילם לפני-כן.

חוכמת י"ד, ישיבה מ'
— חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון) (ביב, אבנר, רוזן) —

הי"ר מ. ביבי:
ההשוואה איננה מתאימה.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):
זו היתה תיאוריה מכובדת, שבה דגו גדולי הוגי הדעות בדור ההוא.

— מעין משולש של סינדיקט העובדים, סינדיקט המעבידים והממשלה כגורם שלישי, והדברים נחתכו בין שלושת הסינדיקטים האלה. מובן שבמשטר ההוא שלטה מפלגה אחת בכל שלושת הגורמים, ומרכז המפ"לגה קבע גם בשם הסינדיקטים וגם בשם הממשלה.

עיסקת החבילה שלפנינו תואמת להפליא תיאוריה כלכלית זו. מבחינת הכנסת פירוש הדבר ניתוק מוחלט מההוויה המשקית בארץ. דיוני התקציב לאחר מעשה, לאחר עיסקת החבילה, הופכים מבחינה זו למיותרים, שכן הכנסת נדרשת לאשר בדיעבד את מה שהוחלט עליו עוד קודם לכן.

בנסיבות הנוכחיות אין לי מאומה נגד הקפאת מס הרכוש. אך צריך בכל זאת להגיד מספר דברים ברורים לגבי העיסקה עצמה. עיסקת החבילה, כפי שנעשתה, אומרת בפועל הורדה ברורה של רמת החיים בארץ.

אין ויכוח על כך שמצבנו הכלכלי קשה. הבעיה ידועה לכולנו. אנו מייצרים פחות ממה שאנו צורכים. המלחמה אוכלת את המשאבים שלנו. כמעט שאין לנו עוד דרבות במטבע חוץ. אנחנו חיים בחסדיהם של נותני אשראי ונדביותה של ממשלת ארצות-הברית; אשראי יש להחזיר, כפי שנובע מספרי התקציב הנוכחי שהוגחו עתה על שולחנו: מיליארד ו-850 מיליון לירות בשנה הקרובה. אבל על כך אין ויכוח. המצב הזה, בוויכוח של היום, הוא נתון. העומס והעול יגברו מיום ליום, ככל שתגבר ההידרדרות המדינית, והידרדרות זו גוברת מיום ליום.

לכאורה באה עיסקת החבילה למנוע פגיעה נוספת בבעלי ההכנסות הנמוכות והבינוניות, ואף להעלות במקצת את רמת חייהם. ההקפאה כאילו משרתת מגמה זו. אבל האם באמת ובתמים כך הם פני הדברים? ומה נעשה לגבי ההתייקרות הרבה אשר חלה ותחול? ומה נעשה לגבי הגידול הצפוי בשיעורי המסים, למרות עיסקת החבילה? אם רוצים להבטיח רמת חיים הוגנת לבעלי ההכנסה הנמוכה והבינונית — לא זו הדרך.

נקודת-המוצא של מדינת הסעד המודרנית היא הבטחת קיום הוגן לכל תושבי המדינה. המדינה אינה צריכה לדאוג רק לנפגעים, לנכים, אלא אינה צריכה לשמש מכשיר שיבטיח רווחה ובטחון. הבעיה אינה הענקת תוספת, אשר לא תבטיח כל רווחה שתיא.

לדעתנו, נקודת-המוצא צריכה להיות שונה. קודם כל יש לקבוע גורמה בסיסית, הדרושה להבטחת קיומו ההוגן של האזרח. אם היום, כדי לקיים באופן הוגן משפחה בת 4 נפשות, דרושה הכנסה מינימלית של 800 לירות לחודש, הרי צריך אותו סכום בסיסי להיות נקי ומשוחרר מכל מס. כלומר, יש להגדיל את הניכוי ההתחלתי הניתן כפטור לצרכי מס הכנסה.

שלמה רוזן (המעריך, עבודה—מפ"ם):
בעקרונות אתה צודק, אבל...

הי"ר מ. ביבי:
רשות היבור לחברי-הכנסת אבנר, ואחריו — לחברי-הכנסת קרגמן.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אולי טוב שחילקו היום את הספרים עבי-הכרס של תקציב המדינה, ושהם מונחים עכשיו על שולחנות חברי הכנסת. כך נראה אולם הכנסת יותר מלא, בעוד שברגע זה, בהתחלת הוויכוח על המדיניות הכלכלית, אולם הכנסת כמעט ריק.

הצבעתי קודם נגד ההחלטה להעביר את הדיון בתקציב המדינה מיד לוועדת הכספים. העובדה שאולם הכנסת הוא ריק קשורה בעובדה הידועה לכל, שאין הדברים נחתכים בפורום הזה, אלא בוועדה, שבה אין לאופוזיציה שום ייצוג, שלא נשמע בה קול הנוגד את המדיניות המוסכמת בין שרי הממשלה. תחילה מתגלה הדיון בין השרים — מה לחתוך למי, ומה להוסיף למי. אחרי שהשרים הסכימו ביניהם, מביאים את התקציב לאישור חבריהם של אותם השרים בוועדת הכספים. רק פתי יאמין שאלה ישנו משהו מהותי בתקציב. כפי שאמר הנואם האופוזיציוני אשר דיבר לפני, כל התהליך של דיון על התקציב בכנסת, במיליאת הכנסת ובכנסת בכלל, התרוקן מתכנון הדמוקרטי.

לגופו של החוק שלפנינו: חוק זה מותקן בעקבות עיסקת החבילה. החוק בא להגביל את שיעורי מס הרכוש, הנדרשים מבעליהם של בניינים עירוניים ותע"שיתיים. לכאורה, אין כל עילה להתנגד לחוק המוצע. הוא עולה בקנה אחד עם המדיניות הכלכלית הנובעת מצרכי השקעה. בכל זאת מתעוררות כמה קושיות. המדינה היא כיום על סף פשיטת-רגל כלכלית. מדוע לא להטיל מס רכוש על-פי בסיס פרוגרסיבי? אילו היו מקבלים את הצעתנו לאיחוד מלא של רשויות המס, לא רק באופן מנגנוני, כי אם גם מבחינה מהותית, כי אם מס הרכוש לא היה נקבע בחלל ריק, על פי טיב הרכוש, אלא הכל היה נכנס לחבילה: ההכנסה, הרכוש, כשהכנסה היא גדולה והמשפחה היא קטנה, וכאשר דירת מגורים היא עניקת — כי אז אין להקפיא לגביה את שיעורי מס הרכוש. מאיך גיטא, כשההכנסה היא גמוכה והדירה גדולה יחסית, אבל מוכר במשפחה מרובת ילדים — כי אז אין להסתפק בהקפאת מסי הרכוש, אלא לצמצם. אימוץ גישה מעין זו פוטרת אותנו מעיוותים מיותרים. בחברה המודרנית אין להפריד הכנסה מרכוש ממצב המשפחה. כל זה יחד צריך להוות עיסקת חבילה אמיתית.

למעשה באה היום הכנסת לאשר דבר מוגמר. דעתה לא נשמעה בטרם הוסכם בין הממשלה, ההסתדרות, ואירגוני המעסיקים לערוך את עיסקת החבילה. משום-מה נתקבל הכלל, שהכנסת אינה עוסקת בענייני שחר, וכי טיפול בסוג זה של עניינים מסור אך ורק להסתדרות, לממשלה ולהתאחדות בעלי התעשייה. הכנסת "הוקפאה" לצורך זה.

לי זה קצת מוזר תיאוריה סוציאליסטית מסוימת, שלמדתי בילדותי — התיאוריה הקורפורטיבית של הפאשיזם האיטלקי, אשר באה להוציא בכלל את המוסדות הדמוקרטיים מוויכוחים כלכליים ולמסור את הוויכוחים הקובעים ביותר בחברה למעין משולש של סינדיקט העובעים, סינדיקט המעבידים — —

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
ומה לגבי מי שמרוויח 1,000 לירות?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

רבותי חברי הכנסת, סיעתנו באה לבטל גישה ולהציע גישה אחרת. אינני יודע באיזה "איסם" לקרוא לה - סוציאליזם הומני או הומניזם סוציאלי, אבל אני עומד לבטא אותה בדיוני התקציב האלה.

הפרקטיקה הקיימת היא ששמים טלאי על גבי טלאי, ומנסים לתלות את הקולר במצבנו הבטחוני והמדיני. העובדה שמצבנו כך אינה פוסלת את הצורך שגוף אופוזיציוני יציג גישה שונה בתכלית. יש להגדיל את הניכוי ההתחלתי, הניתן כפטרול לצרכי מס ההכנסה. אם צריך משהו להיות צמוד למדד יוקר המחיה, הרי זה אותו סכום שנועד להבטיח את רווחתה המינימלית של המשפחה. אם יעלה מחיר האינדקס, הרי בהתאם לכך צריך לעלות שיעור הסכום הפטור מתשלום מס הכנסה.

ואשר לכאלה ששכרם אינו מגיע למה שנקבע כרמת המחיה המינימלית, להם יש להעניק הוספות מטעם המדינה, לא עד כדי שיעור הנורמה הפטורה, כדי שלא לפגוע ברצון לעבוד, אלא כדי סכום שימנע הפיכתה של משפחה מעין זו ל"משפחת סעד". זוהי הגישה שאנחנו מציעים לכנסת ולממשלה לאמץ, כדי להכניס את ישראל לעידן השליש השלישי של המאה העשרים. זוהי גישתנו המיוסדת על הומניזם סוציאלי.

אני מוכן לסיים כאן. את המשך הדברים אגיד בדיון על הצעת החוק השנייה. זו מסכת אחת.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קרגמן, אחרון הגואמים בדיון זה.

ישראל קרגמן (המערך) (עבודה - מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. עדיין קשה לי לעכל את הרטוריקה של כמה גואמים בכנסת, הגולשים לנושא שאיננו נדון ושידובר עליו רק בעוד שבוע. סוף-כל-סוף, המדיניות הכלכלית, התקציב והמדיניות הסוציאלית - כל אלה כרוכים בדיון התקציב, שיתקיים בשבוע הבא. לכן קשה לי להתייחס לדברים שאינם שייכים לתיקון המוצע. כמובן, אפשר לנקוט שיטה שלפיה כאשר מביאים חוק, מדברים על הכל. השאלה היא באיזו מידה יש תועלת בכך, - אבל זה עניינם של היושב-ראש ושל הנואם.

לדברי חבר-הכנסת סנה בעניין חוק מס רכוש וקרן פיצויים רוצה אני להעיר, שההקפאה תהיה הקפאה גם ביחס למאות אלפי בעלי בתים קטנים, פועלים שרכשו במשך שנים דירות, בשכונות שונות, ושהוטל עליהם מס רכוש שאיננו קטן; ההקפאה שהחלה בשנת 1967 תימשך גם בשנת 1970. מובן שיש בעלי רכוש שצברו רכוש גדול במשך שנים אלה. אלה שצברו רכוש גדול בשנים 1967, 1968, 1969 ו-1970, עליהם לא תחול הקפאה, כי יש הערכה לפי הבנייה ולא לפי הרכוש בשנים קודמות. ההערכה היא הערכה אקטואלית לפי שנים אלה, ולא חלה לגביה הקפאה. יש בעלי רכוש כאלה והם ישלמו מס רכוש לפי הערכה ריאלי ששנעשה תה ושתיינשה, ושום הקפאה לא תחול לגבי אלה. תיע"ה שה שומה ותהיה הערכת הרכוש בהתאם לשווי כיום ולא כפי שהיה לפני מספר שנים. זו הערה אחת.

הערה שנייה לדברי חבר-הכנסת סנה, שראה שינוי בפער בין המסים העקיפים למסים הישירים. הוא הבטיח לדבר על כך בעת הדיון בתקציב, אבל כיוון שהתייחס לכך גם בקשר לחוק זה, אישבי לו. הוא אמר שהמסים העקיפים, שהממשלה החליטה עכשיו להטיל, מביאים לידי פרופורציה בלתי-רצויה בין המסים הישירים והעקיפים. ובכן, 100 מיליון לירות מסים עקיפים מוטלים על מוצרי מותרות מובחקים. הרשימה פורסמה והיא תוגח על שולחן הכנסת. המסים הישירים הועלו בשיעורים הרבה יותר גדולים מאשר המסים העקיפים החלים על מוצרים לא-עממיים, כגון ויסקי, סיגריות, תוצרת חוק, אגוזים ללא קליפה מחוץ-לארץ, וכדומה. לעומת מילווה בטחון חובה שיוטל על אלה שלא שילמו, ויש כאלה רבים, ועל בעלי הכנסה גבוהה, זה יוטל באופן פרופורציונלי להכנסה, ולעומת ההיטל הנוסף והתוספת לביטוח לאומי, שתחול בחלקה המכריע על המעבידים, אינני חושב שבמדיניות הזאת כפי שהובחרה, במדיניות של 100 מיליון לירות מסים עקיפים, יש משום העמקת הפער בין מסים עקיפים למסים ישירים.

אני מצטרף לדבריו של ד"ר בדר בקשר למה שכתוב בדברי ההסבר, בעניין ההסכם שבין הממשלה, ההסתדרות הכללית ואיגודי המעבידים, כלומר מה שנקרא "עיסקת החבילה". בדרך כלל אני חושב את ההידברות לדבר חיובי. ועדת הכספים, אגב, פירסמה הודעה בעניין זה. הממשלה ושר האוצר רשאים להתייעץ עם גופים כלכליים. אני חושב שבמשטר דמוקרטי רצוי להתייעץ עם גופים כלכליים, אך בלי לגלות להם מה הם המוצרים אשר יוטלו עליהם מסים עקיפים. אין להתייעץ על פרטים, אלא רק על מדיניות. הממשלה היא אשר צריכה להחליט, היא ורק היא, והכנסת היא אשר צריכה לאשר או לא לאשר. לכן כל הנאמר בפסוק הזה בדברי ההסבר הוא לא רצוי, לדעתי. ועדת הכספים פירסמה את הודעת שר האוצר, שהכונה היא באמת להתייעצות עם גופים כלכליים ושהממשלה היא המחליטה, ללא הסכם עם מישהו אחר.

הכנסת, עם זאת, חפשיית. היא יכולה גם לא לאשר. אמנם זה מעמיד במצב קשה את הממשלה והתומכים בה, אבל נראה לי שאחרי הדיון שהיה כבר בוועדת הכספים, ואחרי הדברים שנאמרו על-ידי ד"ר בדר, שאני מצרף את קולי להם - תהיה זהירות-יותר בעניין זה.

אני חושב שהקפאה לעת-עתה, אם כי ייתכן שאי אפשר יהיה לעמוד בכך, תהיה זו בשורה חשובה למאות אלפי בעלי רכוש, בעלי דירות ושיכונים, המשלמים מס רכוש, שעליהם לא תהיה הערכה מחודשת ולא יצטרכו לשלם יותר ממה ששילמו עד עכשיו. אשר לבעלי רכוש חדש יש, כפי שנאמר, הערכה אקטואלית ולא תחול על רכוש כזה שום הקפאה.

היו"ר מ. ביבי:

תם הדיון בחוק זה. עכשיו נשמע דברי תשובה מפי סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בעקבות ההערה שהשמיע חבר-הכנסת קרגמן לא הייתי רוצה לסטות מהנושא עצמו, אלא למקד את דברי תשובתי בנקודות

אמרתיו והסברתי שהתכוננו לקראת אפשרות לעבור לגביית מס רכוש שתהיה מבוססת על השווי הקפיטלי של הנכס, משום שכיום הערכת השווי נעשית על בסיס שכר-הדירה המצופה, כאשר לוקחים סכום מסוים, מכ-פילים אותו בעשרים וחמישה, מחסירים רבע מכל זה ומגיעים באיזו דרך חשבונית לאותו מס רכוש שיש לשלם בעד הנכס. גם לנו נראית השיטה הזאת כמושגת, ויש מקום לשנותה. אנחנו מכירים בעובדה זו. אבל החלטנו שכיום מוטב לדחות זאת ולא לתקן דרך זו של קביעת השווי, אלא לחכות לזמן כאשר נציע לשנות את החוק עצמו. כרגע אנחנו מציעים להמשיך בהקפאה.

לא הבינתי את ההערה של חברי-הכנסת ארליך, שקבל על ההגדרות של חוק זה, הקובעות לגבי ישובים עירוניים או חקלאיים. דומני שהוא אמר שישוּב כמטולה זהה בכל עם קיבוץ כמו מרחביה. אני חושב שאפשר לתת עוד סימני-היכר, נוסף להווי החברתי, ואפשר להבחין בין מטולה לקיבוץ מרחביה. על כל פנים, גם ישוב כמטולה או יבנאל, שהוכרו כישוּב עירוני, כל אלה אשר חיים ומתפרנסים מחקלאות משלמים מסים בעד הנכסים החקלאיים שלהם לפי השיעורים החלים על נכסים חקלאיים, למרות העובדה שהישוּב הוכרו כפי שהוכרו. למעשה אין איפוא עיוות ואפליה במס המוטל על מי שחי במרחביה או במטולה, במקרה שהוא מתפרנס כחקלאי ומפעיל נכסי חקלאיים.

חברי-הכנסת סנה קבל - דומני שכבר ענה לדבריו יושב-ראש ועדת הכספים - בעניין ההחמרה שחלה בכיכול השנה בחלוקה בין מסים ישירים ועקיפים. ולדעתו, במידה שעולה שיעור המסים העקיפים, גדל כתוצאה מכך הפער, והוא חושב שהדבר הזה טעון תיקון. לדעתי שונה מצב הדברים בתקציב זה שהובא לנו. דומני שזו הפעם הראשונה - אולי לא ממש הפעם הראשונה בתולדות המדינה, אבל בצורה כה בולטת, כפי שהובא הדבר הפעם, נדמה לי שזו הפעם הראשונה - ששיעור המסים העקיפים הוא כ-45% מסך כל ההכנסות, ושיעור המסים הישירים הוא כ-55%. דומני שעוד לא היה פער כזה כפי שקיים היום, בתקציב שהובא היום אחרי-הצהריים, בין המסים הישירים והעקיפים, לטובת אותה פילוסופיית-חיים שבה דוגל חברי-הכנסת סנה.

חברי-הכנסת סנה גם הציע, אם אינני טועה, להטיל מס גבוה יותר על רכוש שהצטבר בשנים האחרונות. למעשה, על הנכסים שהצטברו בשנים האחרונות לא חלה ההקפאה כלל. הם הוערכו ביום הרכישיה. כלל ההקפאה חל על נכסים שגרכשו בשנים שעברו ולא בשנים האחרונות, כביכול שנות ההתעשרות האחרונות. הכלל הזה אינו תופס איפוא במקרה זה.

בדר זה מפליא אותי גם לגבי חברי-הכנסת בדר מבחינה זו. הוא טען שהקפאה זו הביאה לידי כך שמי שצריך לשלם פחות, אינו יכול לשלם פחות, בגלל ההקפאה, ומי שצריך לשלם יותר, אינו משלם. דומני שאין חולק על כך, גם ועדת רווח קובעת זאת, שערך הדירות עלה.

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני סגן השר, האם זו הפעם האחרונה, או שבועד שגה אפשר יהיה לעשות זאת שוב?

החוק עצמו, שהבאתי לפני הבית. כידוע, גושאי הכל-לוח שלובים זה בזה, ובכל הזדמנות שמביאים איוה חוק פיסקלי לפני הבית אפשר לפרוש לריעה רחבה ולהפליג למרחקים של המדיניות החברתית והכלכלית ואפילו למצוא את הקשר למדיניות הבטחון שלנו. אבל יש גבול לנושאים שאפשר להעלות בהזדמנות של דיון על חוק מעין זה שהבאתי לפני הבית.

קשה לה להיכנס עכשיו לכל אותן השאלות הקשורות למדיניות הכלכלית והחברתית של המדינה. אני מניח שבהיפתח בשבוע הבא הוויכוח על דברי שר האוצר, שהביא את תקציב המדינה לשנת 1970/71, תהיה זו הזדמנות נאותה לחבוק זרועות עולם של חיינו הכלכליים והחברתיים, כדי להגיב על ההשלכות והמשי-מעיות של תקציב זה שהביא שר האוצר. אבל הייתי רוצה לצמצם את דברי לנקודות הברורות שהועלו בהקשר להצעת החוק שהובאה כאן על-ידי.

אין להימנע, אני מניח, מלהביע הערכה זו או אחרת. כל אחד לפי גישתו והבנתו, למה שאנחנו קור-אים "עיסקת החבילה". אנחנו הייבים לקבל זאת בתור נתון, שמחירים, מסים ושכר קשורים זה בזה. לא על-ידי רצונו של חבר הכנסת זה או אחר נוכל להפריד את החבילה הזאת. אלה שלושה נתונים, שלושה גורמים משקיים, כלכליים, אשר לא רק במציאות שלנו, כי אם גם במציאות של כל מדינה אחרת, קשורים ושלוּבים יחדיו, ותוואה בגורם אחד מביאה בהכרח להשפעה על הגורם השני והשלישי.

ייתכן שיהיו חברי כנסת אשר יחשבו שהיינו צריכים לחפש פתרון אחר. אנחנו סברנו כפי שהרוב סבר, שאין זו הפתרון הטוב ביותר, אבל במציאות הקיימת חשב-נו שזה אולי הרע במיעוטו. זה לא פותר את כל בעיותינו. יש הרבה בעיות, והיינו עדים למה שפרופסורים וכל-כלנים כתבו, שאולי בנקודה החמורה והחיונית של מאזן התשלומים הרי אין זה מהווה פתרון, ואנחנו צריכים לחשוב על פתרון שונה לשאלה זו. אבל בבעיות החמו-רות שלנו, שאותן רצינו לפתור, חשבנו כי "עיסקת החבילה", אם תישמר, יכולה להביא פתרון מירבי לבעיות שלנו.

אני מבין את ההערה שהושמעה כאן על-ידי חברי-הכנסת בדר ויושב-ראש ועדת הכספים. רצוני לומר שלא היתה כל כוונה לפעול מעל לראשה של הכנסת בהסכם שנעשה בין הגורמים המשקיים הקובעים. כתוב במפורש שבקובת ההסכם באה הממשלה ומבקשת ומסבירה לכנסת את העקרונות שהדרכו אותה ושבגללן היא חשבה שזה אולי הפתרון הטוב ביותר במציאות הקיימת. אין אני אומר שזה מביא מרפא לכל, אבל במציאות שלנו אולי זה הפתרון היותר טוב.

בדר שני: זה לא נעשה בחברי חדרים. עניין זה עמד בפולמוס ציבורי רחב, בעד ונגד, כמעט נכשל, ובסוף הצליח, והצדדים הגיעו למה שהגיעו. הלא כל הציבור לקח חלק בזה. זה לא נעשה בהיחבא. האם היתה התפתחות כזאת שפתאום הועמדו הכל לפני מעשה מוגמר?

אשר לפרטי החוק המוצע בזה, מה שמוכא הוא: מוצע להמשיך בהקפאה הקיימת. יכול להיות שיש כמה עיוותים בחוק זה, וכאשר נשנה את החוק אולי יהיה מקום לתקן אותם. אני בעצמי, בדברי הפתיחה שלי,

— חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון) (דינשטיין, אבנרי, ביבי); חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (ביבי, דינשטיין) —

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אינני יכול להתחייב לגבי מה שיהיה בעוד שנה. אני יודע מה יהיה בעוד שנה?

הלוואי ועיסקת החבילה תשמור על יציבות יחסית באותו משולש של שכר, מחירים ומסים, ונוכל באמת להתברך אם יישמר אותו משולש. על כל פנים, ערך הדירות עלה, ואין זה נכון שמי שצריך לשלם פחות, לא יוכל לשלם פחות בגלל ההקפאה. ולגבי בניינים חדשים — גם עליהם לא חלה ההקפאה, כי הם הוערכו לפי ערכם כשנשתיימה בנייתם.

לגבי פירסום מוקדם, מה שטען חברי הכנסת בדר דומני שאף אם העניין נכון לגבי מסים עקיפים, שלגביהם באמת צריך לשמור שהדבר לא יפורסם ברבים, לפני המועד או לפני הדיון, מחשש של ספקולציה או אגירה וכדומה, הרי לגבי מס רכוש החשש הזה תופס פחות. כי אי-אפשר לאגור. אם צריך לשלם מס רכוש, אין זה מס עקיף.

והערה אחת לחברי הכנסת אבנרי. כפי שאמרתי, אינני רוצה להפליג עכשיו למרחבי המדיניות החברתית. אבל דומני שאני צריך לענות על מה שאמר כאן בצורה החלטית, פסקנית. מה שאמר דומני שלא קיים בשום מקום בעולם. הוא דיבר על "חבילה" של הכנסה ורכוש, לשים אותם יחד עם מצב משפחתי. אינני מכיר שום מקום בעולם שבו נעשה דבר זה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

זה לא נימוק. השאלה היא אם זה טוב או לא.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אבל אם זה באמת כל-כך טוב ומתקבל על הדעת — הרי ישבו על כך במדינות שונות ודנו. כל מדינה חיה ממסים, וכל מדינה רוצה לעשות צדק מירבי. ואין דבר כזה: זה לא ניתן. אי אפשר לחבר זאת יחדיו. כי מס רכוש נקבע לפי ערכו, והכנסה — לפי מצב משפחתי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

מכיוון שבשום מקום בעולם אין אחוז כל-כך עצום של אנשים שהם בעלי הדירות שלהם, לכן זה לא קיים. לגבי בעל-הבית זה לא משנה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

מכל מקום, הקריטריון של הרכוש הוא בדרך כלל שוויו, לפיו נקבע המס עליו. יש באמת כאלה שמוכרי חים למכור רכוש כי אינם יכולים להחזיק בו, הואיל והכנסתם היא כזאת שאינה מאפשרת זאת להם, ונאל-צים לחסל רכוש. זה מסתדר באופן פנימי כלכלי, לפי קדימות כלשהו. אבל לא ייתכן לחבר את השניים. כי הקריטריונים שונים. אני מסכים שכל המסים הישירים והפרוגרסיביים נקבעים לפי מצב משפחתי. זה נכון. בעניין זה יש זיקה וזהות. אבל להכניס זיקה וזהות בעת ובעונה אחת גם לרכוש — דבר זה קשה. על כל פנים, אינני מכיר זאת. ועל כל פנים, זהו רעיון חדש.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

לגבי דירה שבעל הרכוש גר בה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

ייתכן שאפשר לבחון זאת. אני רק מעיר שאינני מכיר שום מקום שבו הוברו הדברים האלה יחדיו, רכוש והכנסה.

נכון, אני מסכים שהנטל שיוטל השנה על הציבור במסים הנוספים הישירים גוער (וכבר עמד על כך חברי הכנסת אבנרי, ותיכף נגיע למסים הישירים הנוספים) לספוג מהציבור עודפי כספים המכבידים היום על מאזן התשלומים וגורמים לירידת יתרונות. אין ספק שהדבר הזה הוא נטל כבד נוסף, שאנו נאלצים להטיל על הציבור בשנה הקרובה. והדבר הזה הוברו והוסבר בהרחבה היום בנאום התקציב של שר האוצר.

אני מבקש מכם, אדוני היושב-ראש וחברי הבית הנכבדים, להעביר את הצעת החוק שהבאתי כאן לפניכם לוועדת הכספים.

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים. נצביע בעד ונגד.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון), תש"ל-1970, לוועדת הכספים נתקבלה.

1. חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל), תש"ל-1970 (* (קריאה ראשונה)

האויב פגזים, ירה במכונות-ירייה, וחברי הבית ירדו למקלט שבבניין זה.

מאז חלפו כמעט שלוש שנים. אולם, לדאבונו, המלחמה לא פסקה וצרכי הבטחון הולכים וגדלים. אין איפוא מנוס מהגברת שיתוף אזרחי המדינה במימון צרכים אלה. ואכן, בנאומו היום נתן שר האוצר דיווח נאמן לחברי הבית על משמעותו של המשך המלחמה למשק ולפרט.

מסיבה זו הבאנו את הצעת החוק הנדונה, שמגמתה הארכת היטל הבטחון, העומד לפוג ב-31 במאָרס השנה, בשנתיים נוספות, וכן הגדלתו ב-50%. דהיינו,

היו"ר מ. ביבי:

עתה, חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ה' של סדר-היום: חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל), תש"ל-1970, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק, שאני מביא אותו היום לפני הבית, נולד בחמישה ביוני 1967, ביום פרוץ מלחמת ששת הימים. הוא הובא לאישורה של הכנסת בשעה שירושלים כבר היתה נתונה במלחמה, והוא אושר פה אחד, באותו יום, בזמן שבחוף המטיר

ההטיל מסים. לא העונו לעשות זאת. גם היום איננו צריכים לבנות את התקציב במידה כה רבה על מילווים.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
אל תשכח שאו היו בחירות.

שלמה רוזן (המערך, עבודה - מפ"ם):

אבל אנחנו מדברים על השנה הזאת. ועיסקת החבילה כרוכה במילווה. ספיגת הכסף בדרך של מילווה היא במידה ניכרת פחות אפקטיבית מספיגת הכסף בדרך של מסים.

אנחנו אומרים: לגבי השכיר בדרגות השכר הנמוך כות זהו ויתור על צריכה, דחיית הצריכה לשנים. לגבי האחרים - זוהי החלפת ניירות, החלפת הלוואות או השקעות שונות בהשקעות של חובה, או החלפת השקעות מרצון בהשקעות של חובה. מבחינה זו גם לא צודק מבנה המילווה, והוא פחות אפקטיבי.

יש כלכלנים האומרים שלירה של מילווה נחשבת לגבי ספיגה רק ב-15% - 20%. אינני מקבל זאת. אולי מוגזם הדבר. ואולם היינו חייבים לספוג יותר מסים.

אני מוכרח לשאול את עצמי: האם עיסקת החבילה חייבה או מחייבת לא להעלות מסים ישירים? אני מבין, מסים עקיפים יכולים לפגוע. אבל מסים ישירים, בשל היותם בנויים באופן פרוגרסיבי, לא יפגעו באותן השכבות שאנו מעוניינים להבטיח להן רמת חיים גאוה.

בדיון על התקציב לפני שנה, כל המבקרים הנועזים, וחברי הכנסת בדר בכלל זה, לא הענו להציע העלאת מסים. בסוף, כאלטרנטיבה, דיבר חברי הכנסת בדר נגד פיתוחים ופיתוחים, ויש לו עוד איוו סיסמה. אבל הוא לא הציע העלאת מסים. לכך לא היה אומץ לאיש מאתנו. חושבני שגם השנה אין לנו אומץ להציע זאת.

מהו נטל המסים? מבחינת נטל המסים, ישראל עומדת במקום החמישה-עשר בין המדינות בתוצר הלאומי הגלמי; אנחנו עומדים במקום החמישה-עשר במסים ישירים ולא-ישירים.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
בתוצר הלאומי, אבל לא במבנה המסים.

שלמה רוזן (המערך, עבודה - מפ"ם):

יש הרבה מדינות ששם המסים גבוהים יותר, ולא בעת מלחמה. ואנו הרי מדברים על מלחמה. מבחינת המסים הישירים בשנת 1966 היינו במקום ה-25, לא במקום ה-15, וכעת ירדנו. חל תיקון-מה. אני מודה בכך, והשנה יש תיקון.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
25 בהשוואה למה? לפי התוצר הלאומי?

שלמה רוזן (המערך, עבודה - מפ"ם):

לפי התוצר הלאומי הגלמי היינו במקום החמישה-עשר בין המדינות; במסים היינו במקום החמישה-עשר בין אותן מדינות. מספרים אלה הם לפי הסטטיסטיקה של האו"ם. לקחתי אותם ממינהל ההכנסות. קיבלתי אותם רק היום. אנחנו עומדים במקום העשרים וחמישה ביחס לאחוז הגבוה של מסים ישירים, וזאת בשנת 1966, לא בשנת 1970, שבה חל שינוי-מה. אז היו 55% מסים עקיפים; היום יש בערך 50% מסים עקיפים. הדבר חוקי.

החוק יוסיף לחול גם בשנות המס 1970 ו-1971. כמן כן שיעורי היטל הבטחון יהיו לגבי יחיד 15% ממס ההכנסה החל עליו, במקום 10% עד כה; לגבי חבר בני-אדם יוגדל ההיטל מן 2% ל-3%; ועל רווח הון יוגדל השיעור מן 5% ל-7.5%. העלאת שיעורי היטל הבטחון תשפיע כמובן על יתר מרכיבי הגבייה. למשל, יחיד ישלם מקדמה על חשבון ההיטל בשיעור מוגדל. כן יוגדלו שיעורי הניכוי במקור, באמצעות תקנות, מש-כה, ממשכורת, מריבית, מדיבידנד, מעמלות ביטוח, וכיוצא באלה ניכויים.

תוספת ההכנסה הצפויה מהגדלת היטל הבטחון היא 100 מיליון לירות בקירוב.

ההכנסות מהיטל הבטחון, מאז הוטל בשנת 1967, נאמדות בסכום של 300 מיליון לירות, כשחלק מזה ייגבה רק בשלב השומה. לעומת זאת, לפי אומדננו יכניס היטל הבטחון בשנת 1970/71 כרבע מיליארד לירות.

הצעת החוק היא איפוא פיסקלית בעיקרה, ומטרחה גיוס משאבים למימון פעולות הממשלה שבחלקן הגדול מכוונות לבטחון, בין במישרין ובין בעקיפין. יחד עם זה, שיטת היטל הבטחון, דהיינו הלתו על מס ההכנסה המשתלם, מבטיחה צדק מירבי באמצעות הפרוגרסיביות הרבה שבהטלתו, אפילו יותר ממס ההכנסה עצמו.

אבקש מן הבית להצביע בעד העברת הצעת חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל), תש"ל-1970, לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר מ. ביבי:

אנו עוברים לדיון. הדיון יהיה אישי, במסגרת של עשר דקות לנואם. רשות הדיבור לחברי הכנסת רוזן, ואחריו לחברי הכנסת בדר.

שלמה רוזן (המערך, עבודה - מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. זהו התקציב השלישי של מלחמה, אחרי מלחמת ששת הימים. לפני שנה הגדרנו את התקציב כתקציב מלחמה וכתקציב למנוחת מלחמה, ובצדק נגדיר אותו כך השנה. התקציב שקבענו לפני שנה לבטחון הופעל על-ידי צה"ל, שהוכיח תושייה, יזמה וכוה, ובאמת מגע השנה מלחמה, חידוש המלחמה.

עם זאת לא אוכל לומר שחלפה הסכנה; עדיין רחוקים אנו מן השלום. הייתי רוצה שאותה מידה של יזמה, פעילות וכוח שהראינו בתחום המערכה הצבאית, נביא לידי גילוי גם בתחום המערכה המדינית על השלום. כי לא ייתכן כלל שנבסס את מדיניותנו על אמצעי אחד בלבד. צריך שנפעל בשני מסלולים.

הנה היום הובא לפנינו התקציב בשנת 1970/71. אם אינני טועה, גדל תקציב הבטחון ב-930 מיליון לירות משנה לשנה. ואותו היטל שאנחנו עומדים לגבות, אם יתקבל החוק, אינו אלא חלק תשיעי מן התוספת. אינני רוצה לעסוק היום בעיסקת החבילה, בביקורת עליה, בהסתייגויות ממנה. נעשה זאת בוויכוח הכללי. אבל אם אתייחס גם לחוק הקודם של מס רכוש וגם לחוק הזה, הייתי אומר שאנחנו עושים את כל זה מאוחר מדי ופחות מדי. לפי כל הנאומים ששמענו לפני שנה, חייבים היינו לפני שנה לא להיאחז במשולש המקודש של יציבות במסים, במחירים ובשכר, אלא היינו צריכים

— חוק היטל בטוחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (רוחן, ביבי, בדר, סנה, דינשטיין, אבנרי, נסים) —

משה סנה (מק"י):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנמקתי לחוק זה, אחרי ההנמקה הקודמת...

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
לא שמעת את תשובתי.

משה סנה (מק"י):
אני חושב שהסיכוי לשיכנוע הוא הדדי. מובן שיש הכרח להגדיל את היטל הבטחון, אבל גם לגבי היטל הבטחון לא נשמר — להיפך, הופר — העקרון של דאגה לחלוקה צודקת של הנטל. אף אם יש חילוקי-דעות בעניין מדיניות המסים, ושיטת המסים, הרי יש אילן-שהם כללים מתמטיים, שאני מקווה שאותם לא יכחיש סגן שר האוצר. קיימת פרוגרסייה מסויימת במס הכנסה — אינני מרוצה ממנה, אבל היא קיימת — ואחר-כך בא גידול במס, והגידול שווה לכל הסכומים, הרי זה מקטין את שיעור הפרוגרסייה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
זה מגדיל את שיעור הפרוגרסייה.

משה סנה (מק"י):
לא חשבתי שגם לגבי המתימטיקה יש חילוקי-דעות. אגיד זאת איפוא באופן פשוט יותר: אני חושב שהעלאת תוספת המס ב-50% גם לגבי אלה שהכנסתם קטנה וגם לגבי אלה שהכנסתם גדולה — היא העלאה בלתי-נכונה. פירושו של דבר שהפרוגרסיביות קטנה. הפרוגרסיביות של המיסוי הכולל...

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
זה עניין סמנטי.

משה סנה (מק"י):
אני חושב שזה אלף-בית, אם אתה מגדיל את העומס באותה פרופורציה על בעל הכנסה נמוכה ועל בעל הכנסה גבוהה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
לא.

משה סנה (מק"י):
מובן שהסכום האבסולוטי של המס ששנייה משלמים הוא שונה; אולם הפרוגרסיביות יורדת עם הגדלה שווה של שיעור המס. כל החכמה הטמונה במס ההכנסה היסודי היא, שהמס הזה אינו שווה אלא הוא פרוגרסיבי.

משה נסים (גח"ל):
הפרוגרסייה אינה משתנה.

משה סנה (מק"י):
אם אינכם מסכימים, אגיד זאת ביתר פשטות: אני מציע שגם הגידול בהיטל הבטחון יהיה פרוגרסיבי. פירושו של דבר שמהכנסה גבוהה יותר, שממנה מס ההכנסה גבוה יותר, גם שיעור היטל הבטחון יהיה גבוה יותר. עכשיו זה ברור?

אני חושב שדבר זה תואם את המושגים של צדק חברתי בהטלת הנטל; הוא תואם גם את האופי של מס ההכנסה שהוא מטיב מס פרוגרסיבי. בהצעה המוצעת לא נשמר עקרון הפרוגרסייה. אינני יודע באילו

אילו באנו ותבענו להכפיל את היטל הבטחון, לא להגדילו ב-5%, אלא ב-10% — בעת מלחמה — כלום תביעה מוגזמת היא? לגבי מי שמרוויח 1,000 לירות, משפחה עם שני ילדים, ההיטל של היום הוא רק 7 לירות לחודש. התוספת, 5%, היא נק 7 לירות. לגבי מי שמרוויח 1,500 לירות — הרי זה 18 לירות; לגבי הכנסה של 2,000 לירות — 30 לירות. עוד יש בכוחן של השכבות האלה לספוג בעת מלחמה כפליים מהסכום הזה.

אני חושב שאין אנו מעיזים די, לא העזנו די. ומשום שאיננו מעיזים להטיל מסים ישירים, אנחנו מגיעים לעיסוקת חבילה, שאינן פותרות את הבעיות לגבי המדינה באותה מידה שיכולים היינו לפתור, ואינן צודקות באותה מידה כפי שהמס הזה פותר.

אם מותר לי, הייתי מציע לממשלה לשקול הצעה זו להגדלת ההכנסה, ואני מקווה שהיא תקבל את האי-שור מן השותפים לעיסוקת החבילה.

היו"ר מ. ביבי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר, ואחריו לחבר-הכנסת סנה.

יוחנן בדר (גח"ל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ב-5 ביוני 1967 ישבה ועדת הכספים של הכנסת והכינה את החוק המקורי לקריאה ראשונה. היו חברים בוועדה שהציעו, שההיטל לא יהיה בשיעור של 10% כפי שהציעה הממשלה אלא בשיעור של 15%. התנגדו לכך נציגי הממשלה. והסיבה היתה, שהדבר יפגע בניירות מילווה הבטחון, וברכישת ניירות בשווקים בכלל. החלטנו לפי עצת נציגי הממשלה על היטל בשיעור של 10%. עכשיו מציעים לנו העלאת היטל ל-15%. ברי שאין זו הצעה שאני יכול להתנגד לה; ואינני רוצה להתנגד לה.

אולם השאלה היא, מדוע מובאת הצעה זו עכשיו האם רק משום שמילווה הבטחון ייפך למילווה חובה, צעד שדרשנו אותו לפני שנה? צעד זה געשה כדי לפגוע לא באלה שממילא רוכשים מילווה בטוחון, אלא באלה שנמנעו מלעשות כן.

שאלה נוספת שאני רוצה לשאול היא: כיצד זה ממשיכים בהקלה זמנית במס רכוש, דווקא היטל זה מעלים? כיצד מתיישבים שני דברים אלה? האם רק מפני שלגבי מס רכוש התנגדו בעלי "עיסוקת החבי-לה" ולהיטל בטוחון הסכימו? או שמא מהיטל זה תהיה ההכנסה לאוצר רצינית הרבה יותר מאשר מהעלאת מס רכוש? מכל מקום יש פה סתירה שכדאי ליישבה.

אני רק רוצה לומר שלא עשיתי חשבון סופי, אבל נדמה לי שיוכל לקרות, שאם על הכנסה מסויימת יוטל גם מס על רווחי חברות בשיעור של 50%—51% וגם מס גבוה על דיבידנד — יהיה המס גבוה מן ההכנסה עצמה. מכל מקום נקודה זו טעונה חישוב, שלא כאן נעשה אותו.

בדרך כלל, במצב הקיים, יש לתמוך בהצעת חוק זו.

היו"ר מ. ביבי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה, ואחריו לחבר-הכנסת גולן.

המבנה. העלייה התלולה של שיעורי המס השולי היא בלתי-נסבלת. כל תוספת מס לא תביא כסף.

משום כך, נראה לנו שהיה זה משגה להגדיל בתנאים אלה את היטל הבטחון ואולי יותר רצוי היה לספוג את הכסף הזה בדרך אחרת, דהיינו באמצעות מילווה הבטחון. נראה לי כי תהיה זו דרך טובה יותר ויעילה יותר, בעיקר בשים לב שעל-פי חוק מילווה הבטחון, אם כי עדיין לא הגיע לשולחן, יוטל כנראה המס באופן פרופורציונלי. הגדלת ההיטל זוהי למעשה הגדלת המס הישיר, מס ההכנסה. ההשלכה תהיה שלילית ביותר, ועלולה לשים לאל את היסודות שאנו מבססים עליהם את המדיניות הכלכלית.

אמר חבר-הכנסת רוזן: נטל המס שלנו אינו גבוה. ייתכן שמבחינת האחוז בתוצר אינו מן הגבוהים בעולם, אבל מבחינת המבנה הוא גרוע; הרי אין אנו מדברים כאן על אחוז המס בתוצר, אלא על מבנה המס, על שיעור המס השולי, דווקא על ההכנסות הבינוניות. הרי זוהי הכנסה של אנשים בעלי-מקצוע, מומחים, פקידים ועובדים בכירים, שלמאמציהם חשיבות חיונית בשביל המשק. על כן ספק רב בעיני אם הדרך הזאת, בה אנו רוצים ללכת, היא הנכונה.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו לחבר-הכנסת אבנרי.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה (אמנם ריקה). הסיעה שלנו תצביע נגד היטל הבטחון ונגד הגדלתו, כפי שהצביעה גם בשנת 1967. בזה אני רוצה לתקן טעות של סגן שר האוצר, שאמר כי החוק הראשון נתקבל בכנסת פה אחד. אנו התנגדנו מלכתחילה למלחמה, היינו בעד פתרון של הבעיות שהתעוררו בדרכי שלום, וכל ההתפתחות מוכיחה כי צדקנו - המלחמה לא הביאה בטחון, אלא סבל, אסונות, והעמידה את התקציב ואת המשק הלאומי, כפי שהגדיר היום שר האוצר, על הר געש.

לכן התייצבנו נגד הגדלת מס ההכנסה, מתחת לכו-תרת "היטל בטחון", דווקא מסיבות בטחון; מפני שאנחנו בעד בטחונה של ישראל, אנו מתנגדים למדיניות של הממשלה אשר אחת התוצאות שלה - המיסוי ההולך וגובר, ההסתערות על שכר הפועלים ועיסוקת החבילה אשר הפרה את ההבטחות של המפלגות השונות ערב הבחירות.

זוהי מדיניותה של הממשלה, שלמען מימונה הביאו את התקציב בכללו וכן את היטל הבטחון המוגדל, שמא-ריכים את תקפו לשנתיים, מתוך חוסר מחשבה על שלום וחוסר רצון ללכת לקראת שלום, שהוא אפשרי וריאלי. בתנאי שלום לא יהיה צורך בתקציב מלחמתי עצום כזה, כפי שמובא עכשיו לכנסת.

העניינים הלכיים ומתדרדרים לרעת ישראל, מספר הקרבנות גדל והולך, מספר האלמנות והיתומים הולך ורב. אנו רוצים למנוע סבל מעם ישראל, אנו רוצים למנוע הידרדרות של המצב, כפי שהיא מתרחשת עכשיו לנגד עינינו, תוך התגברות ההפצצות. כך הגענו לאותה הפצצה על בית-חרושת אורתי שגרמה להריגתם של 70 פועלים ועלפציעתם של 100 פועלים. מעשה זה עורר זעם בעולם כולו וגם עורר בתוך מדינת ישראל חרדה לגבי התוצאות

מלים להסביר זאת. אם יש מגמה הפוכה, אין סיכוי לשיכונוע, אבל לגבי עצם העובדה, חשבתי שאפשר להגיע לידי הבנה. אמרתי שאני בעד הגדלת ההיטל, בהתאם להשקפה הכללית, שאין לי הזמן כעת לעמוד עליה. אבל ביתר הדגשה אני אומר: אם רוצים שהציבור ישא בנטל מתוך רצון, מתוך התנדבות, בנפש הפצה - צריכה החלוקה להיות קפדנית מאוד מבחינת הצדק הסוציאלי, ואני חושב שזו דוגמה שאין שומרים על כך, באשר יש העלאה שווה של הנטל בלתי-שווים. ושוויון בין בלתי-שווים הוא אי-שוויון. זאת אמר גדול ממני.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולן, ואחריו לחבר-הכנסת וילנר.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני, כמוכן, אצביע בעד החוק, אבל אני מודה כי אעשה זאת מתוך ספקות רבים ואני רואה חובה לעצמי להסביר אותם.

אין לי ספק שהכסף דרוש; אין לי ספק שאת הכסף צריך לגייס; אבל יש לי ספק אם צריך לעשות זאת בדרך זו של הגדלת ההיטל.

סגן שר האוצר הזכיר פה את הנוסיות שבהן נתקבל חוק זה לראשונה. אני השתתפתי אז בדיון, ב-5 ביוני, בשעה ארבע אחר הצהריים. היום קראתי ב"דברי הכנסת" את הסטנוגרמה של הדיון הזה. שום נואם לא הזכיר את האספקט הכלכלי של הבעיה. אנו בנאומינו הערכנו את המתרחש בחזיתות, שלחנו ברכות, ותו לא. בינתיים עברו שנים, המלחמה לא נסתיימה והנטל גדל. אנו חייבים להטיל עומס נוסף. אולם היום אנו דנים גם במדיניות הכלכלית. אם אנו דנים במסים - ותו מ, אף-על-פי שהוא נקרא היטל בטחון - , אנו חייבים לבחון אותו גם מתוך האספקט הכלכלי, והאספקט הכלכלי הוא שלילי.

לא פעם דיברנו על כך שמבנה מס ההכנסה מחייב שינוי ורפורמה. אמרנו זאת תוך ידיעה שאנו נדדק ונצטרך להעלות מדי פעם את המס. במבנה הזה כל העלאה היא קטלנית מבחינה כלכלית. בעיקר המס השולי על ההכנסות הבינוניות.

גשווה נא לנגד עינינו שוב את המספרים הבאים: גשוי עם שני ילדים (הדוגמה המקובלת), שמשכורתו 1,000 ל"ג, יצטרך לשלם מס ועוד היטל 15% : 160 ל"ג; מי שמשתכר 1,200 ל"ג ישלם כבר 250 ל"ג; מי שמקבל עוד 300 ל"ג, כלומר 1,500 ל"ג, ישלם 400 ל"ג; מי שמגיע ל-2,000 ל"ג ישלם כמעט 700 ל"ג; 697 ל"ג; המשתכר 2,500 ל"ג ישלם 1,011 ל"ג.

דבותי, חברי הכנסת. אנו עומדים עכשיו לפני קלי-טת עולים, אנשים בעלי-מקצוע. המדיניות הכלכלית שלנו מבוססת על עידוד רצון לעבודה ועל דאגה להת-מחות ולקידום. אנו גותנים לכך תמריצים, וכל הצמיחה המהירה שלנו מבוססת על כך שנוכל לעשותה במינימום של כוח-אדם, כדי שתהא בעיקר על חשבון הפריון. כיצד נמריץ את האנשים האלה ליתר עבודה, להתמחות ולקידום בתנאים של שיעורי מס שולי קטלני כזה? הרי זהו תמריץ לאי-עבודה.

לכן, לרעתי, תחילה היה צריך לעשות איוו רפורמה. באמרי זאת אינני מתכוון דווקא להקלות אלא לשינוי

האפשרויות של מעשה זה. אנו מתנגדים, מוחים ומגנים את ההסלמה הצבאית הזאת, שאיננה לטובת השלום, שאיננה לטובת ישראל, שעלולה להביא לידי מלחמה כללית אשר סופה מי ישורנו.

שמענו כאן, כאחד הנימוקים להיקף התקציב ולהגדלת המסים, שמישהו רמז לשר האוצר כי שנת 1970 תהיה שנת זרימה מיוחדת של הון-חוץ לישראל. אני חושב שכולנו הבינונו את הרמזים האלה. אבל אותו מקור, המוכן לתת לנו דולרים ופאנאטומים, איננו מסייע לבטחון ישראל; הוא מסייע לאותם החוגים הנצים הקיצוניים בארץ ובממשלה, אשר מגבירים את השפעתם בכל הנוגע למדיניותם הנוקשה. האינטרס של גותן הדולרים הוא להשתמש בצעירים שלנו למטרותיו הגלובליות, למען הנפט שהוא רוצה לחלוש עליו, למען הפלת משטרים אוטו-אימפריאליסטיים במצרים ובארצות אחרות. וכאן משלה מישהו את עצמו כי בעזרת גותן הדולרים ומטוסי הפאנאטום נביא לידי סיפוחים טריטוריאליים. על-ידי מדיניות כזו אנו גם מסייעים בידי הקיצוניים בעולם הערבי מסוגם של אלה אשר ביצעו את ההתקפה הרצחנית על אורחים, נוסעי מטוס "אל על" במינכן.

הממשלה, בהביאה לאישור הכנסת את הצעת החוק, מבקשת להגדיל את היטל הבטחון ב-50%, ואת מס ההכנסה ב-5%. הנימוק היחיד גותן היה, כי סכומים אלה דרושים לצרכי בטחון. על כך ניסיתי במסגרת הזמן שהוקצב לי להשיב, כי לפי דעתי הבטחון מחייב שינוי יסודי במדיניותה של הממשלה. קיימת אפשרות של שלום. אין זה נכון שאין לנו ברירה; יש אפשרות להשיג שלום שלא חלמנו עליו לפני כמה שנים, שלום שיכיר בריבונות שלנו, בקיום שלנו, בזכות הבטחון שלנו, בגבולות ה-5 ביוני כגבולות קבועים של מדינת ישראל, ומי מבטח חלם על כך? מדובר על שלום שיכיר בחופש שייך לישראל בסואץ ובאילת. ואם קיימת אפשרות כזו, מדוע לתמוך במדיניות הממשלה, מדוע לאשר תקציב שבא לממן את ההפצצות הללו? מדוע לתמוך במדיניות של התנגדות לשלום יראלי ללא סיפוחים?

אני בעד בטחון, אני מוכן לתת הכל למען בטחון ישראל, אבל בטחונה של ישראל דורש ממשלה אחרת, מדיניות אחרת, הוא דורש קבלת החלטת מועצת הבטחון.

הצעת חוק זו, שהיא חלק מן התקציב — וכך היא הובאה לפנינו — באה לממן מדיניות מסיימת, שלדעת סיעתי מביאה אסונות על הגווער שלנו, על המשק שלנו, מדיניות המסכנת את כל עתידנו באזור. וכל זאת בנוסף על אי-הצדק הסוציאלי שיש בהצעה, המתבטא לא רק במסי עקיפין. קיים אי-צדק סוציאלי גם בחלוקה הפנימית של מס הכנסה, שאת חלק-הארי ממנו משלמים השכירים וכל בעלי ההכנסות הקטנות מבין העצמאיים. אותם בעלי הון, ששר האוצר הודה היום כי השנים האחרונות היו בשבילם שנות רווחים גדולים, הם מוצאים דרכים שונות להתחמק מתשלום מס הכנסה יראלי בהתאם לחוק, ואחר-כך עוד לקבל סובסידיות ותמיכות ממשלתיות כדי להגדיל את הרווחים שלהם.

לכן, למען בטחון ישראל, נצביע נגד מה שנקרא "היטל בטחון".

היו"ר מ. ביבי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בתחילה אני חייב להעיר הערה על דברים שנאמרו קודם לכן מפי סגן שר האוצר ויושב-ראש ועדת הכספים. מובן שהממשלה מעוניינת "למקד את הוויכוח", כפי שאמר סגן שר האוצר, בתחום הצד של הצעת החוק. מוצע לנו לגבות כך וכך לירות בדרך זו, ובמסגרת הדיון אפשר להציע לגבות את הסכום בצורה אחרת. בקשה כזו היא טבעית מצד הממלא של ה. אבל טבעי לא פחות שהאופוזיציה מעוניינת להרחיב את היריעה, וזו זכותה ואף חובתה של אופוזיציה. עליה להביא מול הגישה של הממשלה את הגישה האלטרנטיבית בית של האופוזיציה. אם אין לה גישה אלטרנטיבית אין היא אופוזיציה, אלא רק סיעה שבמקרה נשארה מחוץ לממשלה. לכן, הערותינו על הבסיס הסוציאלי, הכלכלי, המדיני והבטחוני של הצעת החוק הן לגיטימיות בהחלט, וההתרעמות המוסרית של דוברי הממשלה על כי אנו מרחיבים את היריעה איננה במקומה גם מבחינה פרלמנטרית. אם סגן שר האוצר רוצה לענות על דבריו או לא — עניינו הוא. הוא יכול להציע לנו להעביר את הוויכוח לתחום הדיון על התקציב עצמו. זוהי הצעה טובה מאוד, בתנאי שיהיה לנו זמן להשמיע את כל טענותינו בדיון על התקציב. מכיוון שבדיון על התקציב הוקצו לסייעות האופוזיציה דקות ספורות בלבד, נוטה האופוזיציה, בצורה לגיטימית לגמרי, לחלק את הרצאת דבריה בין כל הצעות החוק התקציביות, המובאות לפני הכנסת.

לא אכנס לענייני בטחון, כפי שעשה קודמי — ואף זה לגיטימי לגמרי, כאשר מביאים הצעת חוק הנושאת את השם: היטל בטחון. אדחה את הערותי בנושא זה לדיון התקציבי. אבל הייתי רוצה להעיר שתי הערות לגבי הצעת החוק עצמה.

ראשית, מדוע זהו "היטל בטחון"? ב-5 ביוני הביאה לפנינו הממשלה הצעת חוק לגביית היטל בטחון, לצרכי המלחמה הדחופים, המלחמה שהחלה באותו בוקר. הצבענו בעד הצעת החוק, וזו היתה למעשה הצבעתנו על המלחמה. הרי לא הביאו לכנסת הצעת חוק לאשר את המלחמה; הביאו לנו הצעת חוק זו למימון המלחמה. כאשר הצבעתי בעד הצעת החוק הבנתי שזוהי הצבעתי למען המלחמה, מלחמה שאני הצדקתי אותה בשמי ובשם סיעתי, ושאיני מוסיף להצדיק אותה גם היום. אבל כש-באים היום, שנתיים וחצי לאחר מכן, וקוראים להצעת חוק מקרית לגמרי "היטל בטחון", — מה יש כאן שהוא היטל בטחון? התקציב הבטחוני הוא בן 4 מיליארד לירות. לגבי ארבעה מיליארד לירות אלה אין כל הבדל אם זה אצל מבל, ממכס או ממס אחר. הכל הולך ל"חבית" אחת, והכל יוצא מ"חבית" אחת. לשם מה לקרוא לכך "היטל בטחון", כאשר הנונה הפשוטה היא להעלות את מס ההכנסה? ההצעה שלפנינו היא העלאה של מס הכנסה, ועל זה נטוש הוויכוח. אני חושב שמשרד האוצר ייטיב לעשות בדרך כלל אם יסיר את השם "בטחון" מכל דבר שאינו נוגע במישרין לבטחון. לפנינו הצעה תקציבית רגילה, במסגרת כל "עיסקת החבילה". כמו שכבר אמרנו קודם, נהפכה הכנסת לדואר חבילות. את החבילות עצמן אורזים במקום אחר. אהנו כאן רק משרד דואר, המקבל את החבילות, מטביע עליהן חותמת-גומי ומעביר אותן למען בספרי החוק.

מדובר כאן על העלאת מס הכנסה, פשוטו כמשמעו. אינני רוצה להיכנס לוויכוח סמנטי עם חבר-הכנסת סנה,

האפשרויות של מעשה זה. אנו מתנגדים, מוחים ומגנים את ההסלמה הצבאית הזאת, שאיננה לטובת השלום, שאיננה לטובת ישראל, שעלולה להביא לידי מלחמה כללית אשר סופה מי ישורנו.

שמענו כאן, כאחד הנימוקים להיקף התקציב ולהגדלת המסים, שמישהו רמז לשר האוצר כי שנת 1970 תהיה שנת זרימה מיוחדת של הון-חוץ לישראל. אני חושב שכולנו הבינונו את הרמזים האלה. אבל אותו מקור, המוכן לתת לנו דולרים ופאנאטומים, איננו מסייע לבטחון ישראל; הוא מסייע לאותם החוגים הנצים הקיצוניים בארץ ובממשלה, אשר מגבירים את השפעתם בכל הנוגע למדיניותם הנוקשה. האינטרס של גותן הדולרים הוא להשתמש בצעירים שלנו למטרותיו הגלובליות, למען הנפט שהוא רוצה לחלוש עליו, למען הפלת משטרים אוטו-אימפריאליסטיים במצרים ובארצות אחרות. וכאן משלה מישהו את עצמו כי בעזרת גותן הדולרים ומטוסי הפאנאטום נביא לידי סיפוחים טריטוריאליים. על-ידי מדיניות כזו אנו גם מסייעים בידי הקיצוניים בעולם הערבי מסוגם של אלה אשר ביצעו את ההתקפה הרצחנית על אורחים, נוסעי מטוס "אל על" במינכן.

הממשלה, בהביאה לאישור הכנסת את הצעת החוק, מבקשת להגדיל את היטל הבטחון ב-50%, ואת מס ההכנסה ב-5%. הנימוק היחיד גותן היה, כי סכומים אלה דרושים לצרכי בטחון. על כך ניסיתי במסגרת הזמן שהוקצב לי להשיב, כי לפי דעתי הבטחון מחייב שינוי יסודי במדיניותה של הממשלה. קיימת אפשרות של שלום. אין זה נכון שאין לנו ברירה; יש אפשרות להשיג שלום שלא חלמנו עליו לפני כמה שנים, שלום שיכיר בריבונות שלנו, בקיום שלנו, בזכות הבטחון שלנו, בגבולות ה-5 ביוני כגבולות קבועים של מדינת ישראל, ומי מבטח חלם על כך? מדובר על שלום שיכיר בחופש שייך לישראל בסואץ ובאילת. ואם קיימת אפשרות כזו, מדוע לתמוך במדיניות הממשלה, מדוע לאשר תקציב שבא לממן את ההפצצות הללו? מדוע לתמוך במדיניות של התנגדות לשלום יראלי ללא סיפוחים?

אני בעד בטחון, אני מוכן לתת הכל למען בטחון ישראל, אבל בטחונה של ישראל דורש ממשלה אחרת, מדיניות אחרת, הוא דורש קבלת החלטת מועצת הבטחון.

הצעת חוק זו, שהיא חלק מן התקציב — וכך היא הובאה לפנינו — באה לממן מדיניות מסיימת, שלדעת סיעתי מביאה אסונות על הגווער שלנו, על המשק שלנו, מדיניות המסכנת את כל עתידנו באזור. וכל זאת בנוסף על אי-הצדק הסוציאלי שיש בהצעה, המתבטא לא רק במסי עקיפין. קיים אי-צדק סוציאלי גם בחלוקה הפנימית של מס הכנסה, שאת חלק-הארי ממנו משלמים השכירים וכל בעלי ההכנסות הקטנות מבין העצמאיים. אותם בעלי הון, ששר האוצר הודה היום כי השנים האחרונות היו בשבילם שנות רווחים גדולים, הם מוצאים דרכים שונות להתחמק מתשלום מס הכנסה יראלי בהתאם לחוק, ואחר-כך עוד לקבל סובסידיות ותמיכות ממשלתיות כדי להגדיל את הרווחים שלהם.

לכן, למען בטחון ישראל, נצביע נגד מה שנקרא "היטל בטחון".

היו"ר מ. ביבי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

חוברת י"ד, ישיבה מ'

— חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת היטל) (אבנרי, קרגמן, ביבי, לורנץ, דינשטיין, רון) —

להצביע נגד החוק הזה, או להימנע מהצבעה. אני אמנע מהצבעה, קודם כל מתוך הסתייגות מכל הסטרוקטורה של מס ההכנסה בארץ, וזאת ברוב הדברים שאמרת.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, אחרון המש-תתפים בדיון.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש דברים שהצל-חתם מובטחת מראש בזכות שמם. גם הצעת החוק שלפנינו הצלחתה מובטחת, בפשיטות, בזכות שמה. קראו לו "חוק היטל בטחון". מי יעז ויצביע נגד חוק ששמו "היטל בטחון"? מובן שצביע בעד. אבל לה, למשל, היה שם החוק כפי שהוא ...

סגן שר-האוצר צ. דינשטיין:

היטל טלוויזיה ...

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

לפי מהותו, זהו חוק מס הכנסה (תיקון).

שלמה רון (המערך, עבודה-מפ"ם):

גם כן הייתם מצביעים בעד.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

גם כן היינו מצביעים בעד, כי אנחנו יודעים שבסופו של דבר גם היטל מס הכנסה הוא למען הבטחון, אבל אז לפחות היינו צריכים לדון הרבה יותר לגופו של דבר בקשר לשיעורים, בקשר לחלוקה הפנימית; אז היינו ודאי מתוכחמים לגופו של דבר, אם מוצדק דווקא להגדיל את מס ההכנסה.

הנה, קודם לכן ערכנו דיון על חוק שנמצא באותה החוברת הכחולה, חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5) (תיקון). גם כאן הייתה התמיכה מובטחת, והפעם לא בגלל השם אלא מבחינת מהותו. אם הממשלה מציעה להקטין מס ולא להגדילו, ודאי שהכל מצביעים בעד. אבל אנחנו עדים לשני דברים גם יחד. בדף אחד יש הקפאת מס רכוש, ובדף שני, מתוך הכרח, היטל מס הכנסה. יש מקום להיריחור רציני: אם זהו המצב, ואם אי-אפשר להסתדר בצורה אחרת בשל הוצאות הבטחון, כלום אין זה מוצדק יותר להעלות את מס הרכוש לפחות לגבי מקרים מסויימים, במסגרת מסויימת, מאשר להעלות את מס ההכנסה?

סגן שר האוצר הזכיר שהחוק הזה, חוק היטל הבטחון, נולד ב-5 ביוני 1967. באותו תאריך ודאי שלא היה מקום לחוק אחד אלא לחוק היטל בטחון. לא היה פנאי, המחשבה לא הייתה פנויה להיכנס בעבי הקורה ולבדוק מניין ניתן לגבות את הסכומים הדרושים, ואמרנו באופן כללי: אנחנו מטילים היטל בטחון. אבל אם באים להאריך את תקפו של החוק לשנתיים נוספות, כלומר, שההיטל יהיה בתוקף במשך ארבע וחצי-חמש שנים, בוודאי יש לבדוק לגופו של דבר אם השיעורים המוצעים מוצדקים כהעלאה של מס ההכנסה, כי זהו מס הכנסה. אני חושב שלפחות ועדת הכספים חייבת לבדוק את העניין לגופו בלי לשנות את שיעור ההכנסה הכולל, אך אולי תבוא לכלל מסקנה שיש לקבוע חלוקה אחרת.

עוד הערה ובוה אסיים. סגן שר האוצר ציין שהיטל

אם זה מס פרוגרסיבי או לא-פרוגרסיבי. זהו מס פרוגר-סיבי באותה מידה שמש-הכנסה כולו הוא פרוגרסיבי. השאלה האמיתית היא אם התוספת למס ההכנסה צרי-כה להיות באותה פרוגרסיביות כמו מס ההכנסה הקיים, או יותר פרוגרסיבית. על זה הוויכוח. דעתי היא שכאשר מעלים מס הכנסה, חייבת החלוקה להיות פרוגרסיבית יותר מאשר הסטרוקטורה הקיימת. זו ההודמנות לומר שאני בכלל מתנגד לסטרוקטורה הקיימת. נכון, הסטרו-קטורה הקיימת היא במידה מסויימת פרוגרסיבית, היא פרוגרסיבית להלכה, אבל אינה פרוגרסיבית במידה המי-נימלית הדרושה או המתאימה למצב הכלכלה והחברה של ישראל.

מה זה מס הכנסה פרוגרסיבי? — מס הכנסה פרו-גרסיבי פירושו שאתה פוטר בכלל ממס את המינימום הדרוש למחיה. זאת היא ה"רצפה" של המס. אחר כך, אם אתה מרוויח קצת יותר — אתה משלם קצת יותר מס הכנסה, ואם אתה מרוויח הרבה יותר — אתה משלם הרבה יותר מס הכנסה. האם זהו המצב בארץ? לא דוברים ולא יער.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

מאיזה אחוז של פרוגרסיביות צריך להעלות? מעל מאה אחוז?

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

ההגיון אומר שאינך יכול להעלות עד 100%.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

מיגיעים ל-85% מס שולי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

מדוע מקסימום של 85% זה הרבה? בתקופת מלחמת-העולם השנייה הטילו בבריטניה על כל לירה סטרלינג 19 שילינג ו-6 פנסים. זה יותר מ-85%. אפשר לחלק את הארוחים לשלושה סוגים עיקריים: שכבת המצוקה, שכבת-הביניים ושכבה אמידה או עשירה. לפי תפיסתנו יש לפטור את שכבת המצוקה בכלל ממס הכנסה. את שכבת-הביניים יש למסות בצורה מתונה, ואת השכבה העליונה צריך למסות בצורה הרבה יותר קיצונית. על התיאוריה הזאת איש אינו חולק. על הפרקטיקה חולקים.

בארץ מוטל מס גם על שכבת העוני, והמינימום הדרוש למחיה אינו פטור ממס. היה פטור כזה בימי ראשית המדינה. היום אין המינימום פטור. נוצרה פיקציה, כאילו המינימום הדרוש למחיה כיום הוא כפי שהיה לפני שנים רבות. מאה לירות נלפש אינן מספיקות היום לקיום מינימלי.

על השכבה הבינונית יש מיסוי כבד. לעומת זאת, ככל שמגיעים יותר למעלה, המיסוי אינו מספיק. המס המוטל על השכבה העשירה באמת אינו מספיק. יכול לבוא כלכלן ולומר שיש המון אנשים עניים, ויש מעט עשירים, ולכן אם נטיל מס כבד על העשירים, לא יפתור הדבר את הבעיה. הוא לא יפתור את הבעיה, אבל הוא דרוש מבחינה מוסרית ומבחינת הצדק הסוציאלי, כי בכך יונתן בסיס מוסרי לכל שאר פרטי המס.

כבוד היושב-ראש, שאלתי את עצמי אם אני צריך

— חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (לורנץ, ביבי, דינשטיין, רוזן) —

לעלייה של אקדמאים, של בעלי מקצועות חפשיים. רבות, זה אינו ניתן. אנו צריכים למצוא דרך-המלך, דרך המלך אשר תיתן את הפתרון הטוב ביותר למשימות הרבות שאנו מטילים על עצמנו בעת ובעונה אחת. הייתי מבין אילו היו הכל אומרים: כולנו רוצים להידרס אך ורק למאמץ המלחמתי, ולא לשום נושא אחר.

הי"ר מ. ביבי:

אין זה בדיוק כך.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אני יודע — זו הערה בלבד. אינני נמנה עם החושבים שכל חברי הכנסת חייבים להשתתף בכל דיון. בכל זאת, אם מדובר בסכום של 100 מיליון ל"י. ובצורה שבה מתחלק סכום זה, מותר היה לדרוש שההשתתפות תהיה רבה יותר ואולי גם שהדיון יהיה יסודי מעט יותר.

(קריאה: 7 מיליון ל"י לכל חבר כנסת.)

אולם מה שהחסירו כאן במליאת הכנסת, ועדת הכספים חייבת למלא ולהיכנס לגופו של דבר, ואולי היא תביא לכלל מסקנה שיש הצדקה לשנות את החלוקה.

הי"ר מ. ביבי:

תם הדיון על החוק. נשמע עכשיו דברי תשובה מפי סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני הוישב-ראש, כנסת נכבדה. אנסה להשיב על ההערות השונות שגשעמו כאן תוך כדי הדיון, שבו נכחו כעשרים חברי כנסת.

(קריאה: ידתי בערכי.)

ברי שהיטל בטחון הוא תוספת למס הכנסה, זהו כעין מס הכנסה נוסף, ואין חולק על כך.

מדוע מטילים מס נוסף על מס ההכנסה בשם שונה? כי אנו סבורים שבתנאים גורמליים של משק גורמלי שיעורי מס ההכנסה הקיימים הולמים את המציאות הישראלית. אין זאת אומרת שאין כלל מקום לשינוי השיעורים השונים של מס ההכנסה, כפי שהציעו כאן כמה חברי כנסת. אולם לדעתנו, שיעורי מס ההכנסה הקיימים אצלנו, בתנאים גורמליים, משקפים, מתאימים, והולמים את המציאות הכלכלית של המדינה.

לדעת, אי-אפשר להביא דוגמאות ממדינות אחרות, כי אין מערבים מין בשאינו מינו. קודם כל, אנו מוציאים 25% מן התוצר הלאומי הגלמי לבטחון; כלום תנאים גורמליים הם אלו? האם יש עוד מדינה בעולם המוציאה סכומים בשיעורים כאלה? האם שיעורים גורמליים של מס הכנסה יכולים לפתור בעיות כאלו? ודאי שכולנו צריכים להירתם למאמץ זה; אנו רוצים בעת ובעונה אחת הזה אינו מאמץ של קבע, אלא לתקופה שתעבור. מה ההשוואה עם אנגליה בתקופת המלחמה? אנגליה בתקופת המלחמה נתמה למאמץ אחד ויחיד — למאמץ המלחמה. אנו רוצים בעלייה, אנו רוצים בפיתוח, אנו רוצים בהשקעות, אנו רוצים בעת ובעונה אחת את הכל. האם הכנסת השישית, לפני שסיימה את תפקידה, לא הווקקה חוק על חינוך חינוך לשנה נוספת? כלום עשתה אנגליה דבר כזה בזמן המלחמה? כל נושא שאנו מדברים עליו, אנו מדברים בנפרד, בצורה מנותקת מכל שאר בעיותינו הכלכליות.

אנו מגיעים היום, עם המילואה, לשיעורים שוליים של מס הכנסה של למעלה מ-83%, והרי אנו משועים

שלמה רוזן (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד סגן השר. למה השנה 25% כדי לעלות על דרך-המלך, ובשנה שעברה 15%?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

תקציב הבטחון האחרון היה קטן מן התקציב הנוכחי, ועכשיו אנו נזכרים לתקציב בטחון גדול יותר, ואין ברירה. אם רוצים אנו לתת תשובה לכל המשימות בעת ובעונה אחת, אין ברירה ואין פתרון אחר.

לפי האומדן שלנו נגבה השנה בסך הכל 6 מיליארד לירות, מתוך 18.5 מיליארד לירות של התוצר הלאומי הגלמי.

חבר-הכנסת רוזן, אני סבור שהסטיסטיקה שהבאת היא מיושנת. השנה נגבה 6 מיליארד לירות לעומת 4.3 מיליארד בשנה שעברה, וזאת מתוך 18.5 מיליארד ל"י של התוצר הלאומי הגלמי. אני חושב שאנו בין המדינות הראשונות בעולם בתחום זה.

(קריאה: צריך להוסיף על כך גם את מסי הרשויות המקומיות.)

זה היה כל השנים.

אנו גובים מסים כבדים. אינני מבין את טענתו של חבר-הכנסת אבנרי. הרי יש אוכלוסיה הפטורה לגמרי מתשלום מס ההכנסה — 400-500 ל"י הראשונות פטורות לחלוטין. רובו המכריע של העם מורכב משכבת הביניים — אין אצלנו הצבר הון גדול. אם נטיל מס של 19 שילינג על כל לירה, כפי שהיה באנגליה, הוא רק ירתיע והשפעתו תהיה הרסנית. למי יתן זה משהו בארץ שיש שם הצבר הון מדורי דורות יש לזה חשיבות. מה זה יתן אצלנו? אין להשוות את המשק האנגלי למשק הישראלי, בייחוד כאשר אנו רוצים לעשות דברים נוספים. איך נגיע אל מה שאנו רוצים להגיע אליו אם לא על-ידי פיתוח משקי? פיתוח משקי תובע השקעות מבחוץ והשקעות מבפנים. איך ייעשה הדבר? אין אנו רוצים להגיע להפוגה בתחום זה. רק על-ידי משק חזק נוכל לשאת במעמסה המוטלת עלינו. רק בזכות ההישגים של המשק הננו מסוגלים לשאת בנטל הקיים כיום. את זה להפסיק? לדעתנו, במצב הקיים תהיה זו שגיאה פטאלית. אין להגיים, מצד אחד, ואין לפטור את הציבור, מצד שני. אני יודע, שהמשק הוא מעין מקבילית כוחות הפועלים בו. הכל עשוי כלים שלובים. עלינו למצוא את הדרך שתתן איזה פתרון הולם.

אינני רוצה להיכנס לוויכוח עם חבר-הכנסת וילנר. גם ב-5 ביוני 1967 היה הוא נגד. האם אז ראית שלום בשער, חבר-הכנסת וילנר? תיקנת אותו; נכון, החוק לא התקבל פה אחד. פה אחד היה נגד. גם אז היית נגד. מה הרצפט לשלום שיש לך? האם זהו אותו רצפט שהיה לך בשנת 1967?

רבותי חברי הכנסת, לא יהיו יותר מאושרים מאנשי האוצר אם יוכלו לבוא ולבשר מעל דוכן זה על ביטול

חוברת י"ד, ישיבה מ', י' אדר א' תש"ל (16 פברואר 1970)
 - חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (דינשטיין, לורנץ, ביבי) -

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים. במציאות שלנו, תוספת להיטל הבטחון היא הכרח לא-יגונה.

היו"ר מ. ביבי:
 נעבור להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק היטל בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל), תש"ל-1970, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר מ. ביבי:
 בזה סיימנו דיונינו היום. הישיבה הבאה מחר בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

היטל הבטחון. אם יירד הנטל הזה מעלינו ואם תקציב הבטחון בתוצר הלאומי יירד משיעור של 25% לשיעור נמוך הרבה יותר, לא נהסס להציע...

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
 אולי די להאריך זאת לשנה אחת?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
 אם יהיה מקום לשינוי, נוכל להספיק לתקן את החוק.

חברי הכנסת סנה אמנם איננו כאן, בכל זאת אישב לו. המס הוא פרוגרסיבי. טעות אריתמטית בידו. השיעור הזה מוטל על המס, לא על ההכנסה. שיעורי הפרוגרסיה בעינם עומדים, אבל לא שונתה הפרופורציה. הפרוגרסיביות בעינה עומדת.

הישיבה ננעלה בשעה 20.25.